

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

Avdelningen för socialantropologi

SANK02, Kandidatkurs

Colombianer i Sverige

– Om *rebusque*, försörjning och att ta sig framåt

Julia Fyr
Kandidatuppsats VT 2016
Handledare: Nina Gren

Abstract

I denna uppsats undersöks hur colombianer i Sverige gör för att skaffa sig försörjning och på andra sätt ”ta sig framåt”. Mer specifikt undersöks vilken betydelse begreppet *rebusque* får, som i Colombia har innebörden av strategier för att med alternativa metoder lösa olika problem. Betydelsen av *rebusque* undersöks dels i sökandet efter försörjning men även i narrativet om självet. Uppsatsen grundar sig på intervjuer med åtta stycken colombianer som bor olika delar av Sverige. Av intervjuerna har det framgått att det finns en tydlig koppling mellan *rebusque* och klass. De som har använt sig av metoder för försörjning som kan klassas som *rebusque* har i de flesta fall kommit ifrån en ekonomiskt utsatt situation, och majoriteten har även lämnat *rebusque* när andra möjligheter till försörjning har uppstått. I informanternas livshistorier framträder oavsett klasstillhörighet en tendens att framhäva sig själv som en självständig och driven individ som ”fixar saker själv”, egenskaper som på olika sätt kan relateras till begreppet *rebusque*. Hur man uttryckte denna självständighet kan även det hänföras till klass; hos de som kom från en medelklassbakgrund framhölls den ofta på tal om att man hade (vidare)utbildat sig medan den hos de som kom från mindre gynnsamma ekonomiska förhållanden framhölls som en egenskap eller arbetsmoral som kunde kopplas till bakgrunden som *rebuscador* och/eller colombian. Att självständigt ta sig framåt har för informanterna varit viktigt dels för att inte reduceras till ”*the immigrant other*” men även för att skapa sig själva som självständiga individer.

Nyckelord: Rebusque, försörjning, Colombia, migration, antropologi.

Innehållsförteckning

ABSTRACT.....	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
1. INTRODUKTION.....	5
INLEDNING	5
SYFTE.....	7
PROBLEMFÖRMULERING.....	7
DISPOSITION	7
2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	8
TIDIGARE FORSKNING	8
DEFINITION AV BEGREPPET <i>REBUSQUE</i>	13
TEORETISKT RAMVERK	13
3. METOD.....	14
INFORMANTERNA.....	15
NARRATIVANALYS.....	16
INTERVJUERNA	17
ETISKA OCH REFLEXIVA BEGRUNDANDEN	19
4. BAKGRUND.....	19
KONFLIKTEN I COLOMBIA.....	19
VÅLDET MOT FACKFÖRENINGSRÖRELSEN	20
5. <i>REBUSQUE</i> SOM FÖRSÖRJNING	22
ATT FINNA ALTERNATIVA LÖSNINGAR.....	22
EN FRÅGA OM SOLIDARITET	26
ATT HA RÄTT ATTITYD.....	28
6. ATT TA SIG FRAMÅT I SVERIGE.....	29
DE SVENSKA PÅBUDEN	29
EL SER ECHAO PA´LANTE- ATT VARA FRAMÅTSTRÄVANDE.....	33
ATT FINNA MÖJLIGHETER	37
(COLOMBIANSK) ARBETSMORAL.....	40
7. AVSLUTANDE DISKUSSION	46
BIBLIOGRAFI	49
APPENDIX: LÄNGRE ORIGINALCITAT	51

1. Introduktion

Inledning

Rebusque i dess sedvanliga betydelse är i Colombia ett annat ord för informellt arbete och syftar på handlingen av att söka eller uppfinna alternativa metoder för försörjning.

Begreppet innefattar alltifrån gatuförsäljning till biltvättar i väntan på att trafikljusen ska slå om och en hand som signalerar att ”det är lugnt” när bilen ska parkeras.

Det är ingen självklarhet vilka praktiker som kan sägas inkluderas i begreppet *rebusque*.

Det råder delade meningar om huruvida tiggeri är något som kan innefattas av begreppet och på samma sätt är det inte givet var gränsen går mellan *rebusque* och rent kriminella aktiviteter så som drogförsäljning. Om begreppet likställs med informellt arbete är utbredningen av fenomenet i Colombia omfattande; nästan 50 % av befolkningen försörjer sig inom den informella sektorn.¹

Förutom att beskriva ett sätt att försörja sig har fenomenet *rebusque* i Colombia en bredare innebörd av praktiker för att med alternativa metoder lösa svårigheter och hinder i livet.

Begreppet innefattar en andemening av en slags rådighet, kreativitet och ihärdighet (Fonseca, 2014:2). Det är framför allt denna aspekt av begreppet, som en egenskap snarare än en sysselsättning, som har intresserat mig. Detta inte minst för att den verkar vara en del av en nationalistisk föreställning om den typiska colombianen; i artiklar och andra sidor på nätet kan man finna följande påståenden:

“Om rebusque är draget som betecknar Colombia och om mer än hälften av dess ekonomi är informell, är detta fosterland en salighet, en potential utan mått. Vi är grymma erövrare av oss själva.” (Min översättning, citat 1.)²

¹ DANE,

http://www.dane.gov.co/files/investigaciones/boletines/ech/ech_informalidad/bol_ech_informalidad_dic15_feb16.pdf (2016-04-08).

² http://www.elcolombiano.com/historico/el_pais_del_rebusque-GGEC_123335, 2016-04-15.

“En gammal folkslik musiker bekräftar att “ingen colombian dör av hunger”. Faktiskt, om den inte har ett fast arbete, “hittar den på” vilket företag som helst, sätter upp en affär och blir mobil försäljare, bland många andra idéer.”(Min översättning, citat 2.)³

“Imaginära, kreativa, rådiga, kvicka, entreprenörer, colombianerna går inte på grund. Om de så är genom att sälja minuter [på mobilen], att fixa dörren på en bil med ett rep, göra frukost med resterna från igår, att lägga ner en kjol eller en byxa allt eftersom barnen växer, att lämna ett missat samtal, de känner till varje genväg och har en oändlig lista av resurser.”(Min översättning, citat 3.)⁴

I det offentliga samtalet på internet framträder alltså en föreställning om colombianen som en initiativrik, kreativ och ihärdig person som inte låter sig slås ner i första taget.

Med bakgrund i detta uppstår ett antal frågor. En av dem är ifall detta karaktärsdrag verkligen kan sägas vara kulturspecifikt? Det uppenbara svaret blir att så inte är fallet; konceptet förekommer i stora delar av Sydamerika och återfinns med all sannolikhet även i andra samhällen. Det som däremot är intressant är frågan; om det finns en allmän uppfattning i Colombia om att *rebusque* är något definierande för landet, vilka är det i så fall som anses besitta denna egenskap? Är det ett klassöverskridande fenomen eller är det strikt förknippat med ekonomiska förutsättningar och med en strävan efter att överleva?

En annan fråga som uppstår är vilken betydelse konceptet kan tänkas få för colombianer i diaspora. Att komma till ett nytt land innebär inte sällan att man tvingas finna alternativa och kreativa sätt att återetablera sig, såväl ekonomiskt som identitetsmässigt. Vad händer i så fall i det nyliberala myndighetsverige där det å ena sidan premieras att man är aktiv och självgående men där vägen till integration samtidigt är standardiserad och lämnar lite utrymme för individuell variation (Eastmond 2011:283)? Är *rebusque* något colombianer använder sig av i Sverige, och hur tar detta i så fall sig uttryck? Och vilken betydelse får konceptets innebörd för den egna identiteten?

³ http://caracol.com.co/radio/2008/08/21/nacional/1219325760_656225.html, 2016-04-15

⁴ <http://criandoenelextranjero.com/7-caracteristicas-que-quiero-que-mis-hijos-aprendan-de-los-colombianos/>, 2016-04-15

Syfte

Jag vill undersöka hur colombianer i Sverige använder för att etablera sig på arbetsmarknaden eller på annat sätt ”ta sig framåt” och skapa sig ett liv. Mer specifikt vill jag ta reda på vilken betydelse konceptet *rebusque* får i deras livshistoria. Som nämnt tidigare tycks det finnas en föreställning om att *rebusque* är något definierande för Colombia, såväl rent krasst som informell sysselsättning som mer svävande som ett karaktärsdrag eller en inställning. Det jag vill ta reda på är ifall denna inställning för colombianer är starkt knuten till livet i Colombia eller ifall den även får en påverkan på hur man söker skapa sig en tillvaro i Sverige. Jag vill även undersöka vilken betydelse konceptet får för det egna identitetsskapandet efter att man har migrerat.

Problemformulering

Specifika frågeställningar jag kommer att utgå ifrån i min undersökning är; Vad har colombianer i Sverige för narrativ om sig själva efter att de kom till Sverige? Vilka tillgångar har de använt för att skapa sig en försörjning och ”ta sig framåt”, alltså skapa sig en önskvärd tillvaro? Vilken betydelse har konceptet *rebusque* i deras strävan efter att skaffa sig försörjning eller ”ta sig framåt”, samt för skapandet av självet?

Disposition

I kapitel 2. *Teoretiska utgångspunkter* redogörs först för tidigare forskning. Därefter lyfter jag den definition av *rebusque* som jag kommer ha som utgångspunkt och i slutet av kapitlet redovisas det teoretiska ramverk jag kommer att använda mig av. I kapitlet 3. *Metod* presenteras först informanterna, därefter följer *narrativanalys* som metod och sedan ett avsnitt om hur intervjuerna har genomförts. Kapitlet avslutas med etiska och reflexiva begründanden. I kapitlet 4. *Bakgrund* redogörs kort för konflikten i Colombia och sedan för våldet mot fackföreningsrörelsen och dess konsekvenser. I kapitel 5. *Rebusque som försörjning* kommer jag först att redogöra för hur *rebusque* har använts som inkomstbringande aktivitet av en del av mina informanter i Colombia. I avsnittet *En fråga om solidaritet* kommer jag att undersöka hur informanterna genom sitt utövande av

rebusque förlitar sig på solidariteten från omgivningen, och i avsnittet *Att ha rätt attityd* kommer betydelsen av att ha en bra inställning lyftas. I Kapitlet *6. Att ta sig framåt i Sverige* undersöker jag hur informanterna skapa sig en tillvaro i det nya landet. I det första avsnittet *Påbuden i Sverige* undersöks hur informanternas första tid präglas av en känsla av att hållas tillbaka och att reduceras till "the immigrant other". I *El ser echao pa' lande- att sträva framåt* och *Att finna möjligheter* undersöker jag de tillgångar informanterna använder sig av som dels möjliggör för informanterna att "ta sig framåt" men även att skapa ett narrativ om sig själva som självständiga individer. I *(Colombiansk) arbetsmoral* undersöks vilka förklaringsmodeller informanterna själva har till att de är där de är idag, och i *Avslutande diskussion* följer en sammanfattning av mina slutsatser samt en diskussion om "latinon" som "the immigrant other".

2. Teoretiska utgångspunkter

Tidigare forskning

Som nämnt tidigare är *rebusque* inte endast ett colombianskt fenomen och det behandlas av litteraturen i olika delar av världen. Exempelvis är ett nära besläktat begrepp det kubanska fenomenet *inventar* som Hernandez (2012) undersöker i sin avhandling om vardagsekonomi i Havana, Cuba, vilket syftar på hur människor finner lösningar på specifika problem, hur de identifierar möjligheter för att finna försörjning och har de nödvändiga förmågorna för att tillgodose sig dem. Enligt Hernandez informanter kunde möjligheter uppstå plötsligt och oväntat, och en viktig egenskap var därför att kunna känna igen dem och utnyttja dem. Hernandez uttrycker det som att "It seemed like some people survived on pure coincidence alone, and I could only repeat the words of one of my interlocutors, "Something always comes up" (Siempre aparece algo) (Hernandez, 2012:140). En annan viktig egenskap var enligt hennes informanter att inte skämmas, utan man måste kunna gå fram till folk och visa vad man erbjuder (a.a. 140).

Den största delen av den forskning som gjorts på *rebusque* i en Colombiansk kontext har varit som en del av det informella arbetet i Colombia. Flertalet studier belyser orsakerna till det informella arbetet, samt vilka strategier som utövarna av *rebusque* använder sig av. På

en strukturell nivå analyserar sociologen Jiménez det informella arbetet som ett resultat av den sociala ojämlikheten och det kapitalistiska systemet i Latinamerika. En annan orsak är urbaniseringen, föranledd av ekonomisk migration och avhysningar från landsbygden (Jiménez, 2013: 104-105). Detta är även en av de orsaker som utbildningsministeriet uppger.⁵

I artikeln *Labor Insertion for the Population Displaced by the Armed Conflict at the Colombian-Ecuadorian border* har Jiménez fokus på avhysta människor i den colombianska staden Ipiales, och visar hur de ”från dag till dag konstruerar, förhandlar, reklamerar och tvistar om platser och tillgångar för att kunna överleva och skapa sig ett liv”(Jiménez 2013: 104-105, min översättning). Hon visar att strategierna som internflyktingarna använder sig av för att skaffa sig försörjning skiljer sig mellan kvinnor och män. Jiménez menar att kvinnorna på ett annat sätt använder sig av sin kreativitet och förmåga när de kombinerar olika typer av inkomstbringande aktiviteter; utöver hushållsarbete ägnar de sig åt *artesanía* (hantverk), försäljning av mat på gatan, försäljning av mobilsamtal eller av skönhetsprodukter i kataloger (a.a. 108). Hos de kvinnor som på eget initiativ har skapat olika jobb finner Jiménez mer entusiasm och tillfredsställelse än hos de som endast är anställda inom hushållssektorn. Hon menar att de uttrycker en vilja av att ”*salir adelante*”, ”komma framåt”, även ifall deras situation precis som för männen karaktäriserades av låga löner, utnyttjande, långa arbetsdagar och avsaknaden av en fast lön (a.a.112).

Meza (2003) undersöker i artikeln *Trayectoria de los afrodescendientes- en el comercio callejero de Bogotá* urbaniserade afrocolombianers erfarenheter av fruktförsäljning på Bogotá's gator och sambandet mellan arbete och etnisk och regional identitet. Informanten Pedro menade exempelvis att han i stället för att vänta på att han skulle få dagarbete på bananodlingar eller på något bygge valde att arbeta självständigt med handel, och förklarade att ”man är grym på att arbeta, man lär sig [...] vi från Chocó [en region till stor del befolkad av afrocolombianer] är väldigt intelligenta och [riktiga] arbetare” (Meza, 2003:84, min översättning,). Informanten Ricardo som också är gatuförsäljare förklarar vidare att han inte längre vill jobba inom byggbranschen för att ”[...] jag duger inte till att

⁵ <http://www.mineducacion.gov.co/cvn/1665/article-97089.html>, 2016-05-12.

arbetslöshet åt någon annan. Det vill säga, för mig gör det ont att jobba för någon annan. På bygget betalar de 10 000 pesos [...] det gör ont att jobba för någon annan för tio tusen pesos och dessutom om man vet att det är hela dagen. ” (a.a. 85, min översättning). *Rebusque* blir alltså ett uttryck för ens regionala identitet, erbjuder en självständighet och kan i vissa fall vara mer lönsamt än lönearbete (a.a. 86).

Samtidigt ses gatuförsäljningen av andra som nedgraderande och något som man gör bara för att det råder arbetslöshet och för att man måste överleva (a.a. 88). Försäljningen av frukt är dessutom exotifierad i Bogotá och starkt förknippad med stereotypa föreställningar om afrocolombianer vilket gör att försäljarna får utstå fördomar, diskriminering och rasism (a.a. 94). Meza ser en paradox där fruktförsäljningen å ena sidan är en aktivitet som erbjuder självständighet och kreativitet och samtidigt är del av en prekär och underordnad ekonomi som medför en underlägsenhet (a.a. 100).

Den paradox Meza belyser är genomgående i diskursen om *rebusque* som delvis ett resultat av en prekär situation och samtidigt som något ”empowering” och identitetsskapande. Camacho (2001) ifrågasätter fenomenets möjliggörande potential och analyserar det som ett av de största hindren för demokratiutveckling i Colombia tillsammans med ojämlikheten, korrruptionen, klientismen och våldet. Han ser det han kallar *rebusquens* sociala och kulturella dimension som ett anti-statligt fenomen som ”främjar listen och kreativiteten för att kringgå lagar för uppfyllelsen av egna mål” (Camacho 2001: 24, min översättning). Camacho ser dock att denna anti-statliga tendens kommer ifrån en instabil arbetssituation där majoriteten av colombianerna är sysselsatta i den informella sektorn, baserad på individens skicklighet och osäkra möjligheter. Så menar han att *rebusque* stödjer en ideologi som prisar colombianernas förmåga att inte låta sig slås ner av motgångar, men döljer att det i praktiken förstärker individualismen och utarmar den sociala strukturen (a.a. 24).

Fonseca (2010) vänder sig i artikeln *It's not just about money- An ethnography of Rebusque Performances and Life-Stories on Public Transportation Buses in Downtown Bogotá*,

Colombia emot att *rebusque* ska förstås endast som en individs tillvägagångssätt för att ”make it on their own” och menar att hennes undersökning visar en mängd komplexa sociala relationer som *rebuscadores* på Bogotás bussar använder för att kunna skapa sig försörjning. Detta bland annat eftersom de är beroende av solidariteten från såväl busschaufförer som medresenärer (Fonseca, 2010:17). Hon opponerar sig därför emot en förståelse av *rebusque* som något som alltid främjar individualism (a.a. 18).

En stor del av litteraturen behandlar alltså *rebusque* i första hand som alternativa strategier för försörjning i Colombia. En som har undersökt fenomenet utanför landets gränser är sociologen Olga L. Gonzalez som har studerat hur colombianer använder sig av *rebusque* som integrationsstrategi i Paris. Hennes förståelse av *rebusque* har inte samma koppling till försörjning som i den övriga litteraturen utan begreppet definieras som:

”en särskild typ av relation mellan individen och lagen, och mer generellt, en särskild typ av relation mellan individen och institutionerna. Denna strategi innebär att individen sätter sig utanför lagens sfär och har en svag uppfattning om sina plikter. Samtidigt har den ingen tydlig uppfattning om sina rättigheter och förväntar sig inte mycket av dem heller. Inom denna logik använder individen olika mekanismer för att vända sig till lagen, eller uppfattar den i en utilitaristisk eller magisk dimension.” (Gonzalez, 2008: 261, min översättning).

Gonzalez undersöker vilka strategier colombianer har för att få tillgång till sina sociala rättigheter i Frankrike, i en kontext av att ha migrerat från ett land där uppfyllelsen av rättigheter är svag (a.a. 251). *Rebusque* menar hon, avslöjar en avsaknad av tilltro till institutionerna, vilket bland annat resulterar i att människor inte tar hänsyn till lagen när de söker få tillgång till sina rättigheter. Det får vidare som konsekvens att de antingen ignorerar de legala procedurerna och på så vis misslyckas med att få sina rättigheter uppfyllda, eller att de löser situationen på illegalt sätt eller helt enkelt avstår från att ansöka om exempelvis ekonomiskt stöd. Gonzalez menar även att det faktum att vissa klarade sig utan ”allmosor” från staten var något som stärkte många känsla av självständighet och så även deras misstro mot institutionerna (a.a. 262-264).

Rebusque i Colombia har i den existerande litteraturen alltså analyserats dels som en del av det informella arbetet och en prekär situation, och dels som en mer allmän strategi för att

hitta lösningar på problem utanför den legala och institutionaliserade sfären. Forskningen presenterar olika förhållningssätt till fenomenet men konsensus tycks råda om att *rebusque* inte kan reduceras till en sista utväg för att skaffa sig försörjning utan att det även är en strategi för att i mer allmänna termer ”ta sig framåt” och rymmer en andemening av kreativitet, självständighet och identitetsskapande.

Gonzales är den som har studerat fenomenet som strategi bland colombianer utanför hemlandet och mitt ändamål är att göra en liknande undersökning av vilken betydelse *rebusque* får för colombianer i Sverige. Två faktorer ska dock belysas: för det första är Gonzales undersökning grundad på en utsatt grupp colombianer där en stor del har varit papperslösa, vilket inte har varit fallet för någon av mina informanter. För det andra har hon i huvudsak studerat hur colombianer använder *rebusque* i relation till institutioner och lagligt reglerade förmåner och rättigheter. Jag kommer framför allt studera konceptets betydelse i colombianers strävan efter att ”ta sig framåt”, skaffa någon typ av försörjning samt i deras strävan efter att skapa sig själva. Med det sagt är min förhoppning att bidra med ett perspektiv på vilken betydelse *rebusque* får för colombianer i diaspora.

Något bör även nämnas om kontexten i Sverige. Enligt Eastmonds undersökning av bosniska flyktingar i Sverige anses välfärdsstatspolicyn spela en stor roll för immigranternas möjlighet att delta i samhället (Eastmond, 2011:280). Hon menar att jämlikhet har varit ett dominerande koncept för välfärdsstaten Sverige, något som har sina rötter i en lång socialdemokratisk hegemoni baserad på en stark tro på statliga regleringar och interventioner, inte minst när det gäller integration. Denna idé menar hon dock är problematisk på så sätt att den medför en syn på immigranter som en grupp som behöver specialbehandling för att kunna anpassa sig till det svenska samhället (a.a:280). På så vis får stereotypa föreställningar om ”klienten” som etniskt annorlunda en påverkan i myndighetsutövande (Schierenbeck 2003, citerad i Eastmond, 291), och det skapas en föreställning om ”*the immigrant other*” som någon utan egen agens och underlägsen det svenska majoritetssamhället (Eastmond, 2011:283). För bosnierna i Eastmonds studie innebar det att ”It instituted a situation of enforced egalitarianism, where former position and status seemed irrelevant in the new environment”(Eastmond, 2011: 286). Med det

nyliberala skiftet i myndighetspolicy menar Eastmond att kravet på individens ansvar och självförsörjning förvisso har ökat, men att modellen fortfarande är generaliserande och auktoritativ med låg tolerans för skillnader. Detta leder till det Brekke och Borchgrevik kallar det ”paternalistiska dilemmat” som de menar karaktäriserar den svenska välfärdsmodellen, i vilken social jämlikhet alltid kommer med ett krav på konformitet (Brekke & Borchgrevik 2007:92, i Eastmond 2011:291).

Definition av begreppet *rebusque*

Som framgår av ovanstående förekommer det i litteraturen olika förståelser av fenomenet *rebusque* och vad det kan sägas innebära. Jag kommer att analysera begreppet utifrån två aspekter: dels som praktiker för att finna försörjning och dels som en mer allmän inställning till hur man ”tar sig framåt” i livet. Jag kommer att titta på båda dessa aspekter i hur informanterna pratar om såväl sitt liv i Colombia som i Sverige. Därför kommer jag att använda mig av Mendozas relativt vida definition av *rebusque* som ”en individs bedrift och dess kapacitet att klara sig i livet trots ogynnsamma förhållanden i dess sociala kontext, den kreativa benägenheten att hitta lösningar på hinder i livet, ihärdigheten för att lyckas och beslutsamheten att nå mål: ”el ser echao pa’lante.”, (att vara framåtsträvande) (Mendoza, 2000: 57-58, citerad i Fonseca, 2014:16, min översättning).

Teoretiskt ramverk

För att undersöka vilka tillgångar colombianer använder sig av för att skaffa sig försörjning och ”ta sig framåt” i Colombia och i Sverige kommer jag använda mig av the *livelihoods approach*, som är en ingång för att studera diversifierade inkomstbringande aktiviteter som människor använder sig av när de inte har möjlighet att (endast) lönearbeta (Hernandez, 2012:118). Hernandez citerar Chambers och Conway: ”a livelihood is defined as comprising ...the capabilities, assets (including both material and social resources) and activities required for a means of living [...] (Hernandez, 2012:118). I sin avhandling *Beans and Roses- Everyday Economy and Morality in Contemporary Havana, Cuba* använder hon sig av en del av denna approach när hon analyserar hur människor finner alternativa vägar

till försörjning i Havanna på Cuba: nämligen dess fokus på *assets*, tillgångar. Hon hänvisar till tidigare forskning och menar att tillgångar inom *the livelihoods approach* vanligen klassificeras som *naturtillgångar*, *finansiella*, *fysiska*, *mänskliga* eller *sociala*. (Meikle, 2002, s. 46-47; Rakodi, 2002, s.11, citerade i Hernandez, 2012: 118).

I sin avhandling har Hernandez använt sig av de tre sista kategorierna vilka hon fann mest relevanta för sin studie. I min analys kommer jag att använda endast de två sista; de *mänskliga* och de *sociala* tillgångarna. Hernandez definierar de *mänskliga* tillgångarna som människors kapacitet att arbeta och där inkluderas utbildning, färdigheter och personens hälsa. *Sociala* tillgångar definieras som ”*nätverk av stöd och reciprocitet*” (Hernandez, 2012:120). Jag kommer att fokusera på dessa två kategorier dels eftersom de har visat sig vara mest relevanta för mina informanter men även för att de lämpar sig för att analysera den attityd eller inställning som är förknippad med *rebusque*. Trots att vissa av dem även hade *finansiella* tillgångar är detta alltså inget jag kommer att lyfta. Det ska även poängteras att jag inte kommer att begränsa mig till att undersöka vilka tillgångar man använder sig av för att skapa försörjning utan även för att ”ta sig framåt” och skapa sig en önskvärd tillvaro. För det första eftersom en del av informanterna kommer ifrån ekonomiskt relativt ordnade förhållanden, och för det andra för att deras berättelser vittnar om att deras huvudsakliga mål eller strävan inte bara har varit att skapa sig en ekonomisk försörjning.

Som Eastmond poängterar ska narrativ inte ses som *livet som levt* utan som kreativa konstruktioner av det förflutna. (Eastmond, 2007:250) Jag kommer därför även att undersöka hur informanternas narrativ bidrar till skapandet av dem själva som självständiga och driftiga individer, vilket står i kontrast till upplevelsen de har under deras första tid i Sverige då de reduceras till det Marita Eastmond kallar ”*the immigrant other*” vars erfarenheter inte räcker till i det nya samhället. (Eastmond 2011:291).

3. Metod

Informanterna

Min undersökning är baserad på kvalitativa intervjuer med åtta stycken Colombianer, fyra män och fyra kvinnor, som har kommit till Sverige som vuxna. En majoritet är i åldrarna 25-40 med undantag av en person i 50-årsåldern och de flesta kom till Sverige under de fem senaste åren. Informanterna har haft låg- eller medelklassbakgrund med undantag av en som sade sig komma från en bemedlad familj. Alla utom en flyttade till Sverige för att de har haft en partner här och deras huvudsakliga syfte med att bosätta sig här har alltså inte varit att skapa sig en bättre ekonomisk situation, med undantag av en informant som kom hit med sin familj av just den anledningen. Med det sagt ska det inte bortses från att en del ändå kan ha haft föreställningar om hur ett liv i Europa hade kunnat bidra med en förbättrad ekonomisk situation. Deras utbildningsnivå har också varierat; den med lägst utbildning hoppade av skolan när den var 14 år och den med längst utbildning är numera doktorand. Informanterna har bestått av fyra stycken kvinnor och fyra stycken män.

Det kan nämnas att jag själv är tillsammans med en colombian vilket till stor del har varit min ingång till undersökningen. För att få tag på informanter använde jag mig dels av det nätverk av colombianska vänner som jag fått under de senaste åren, och dels av en Facebookgrupp för colombianer i Sverige. Där skrev jag ett öppet meddelande om att jag sökte personer till min intervjustudie, varpå de som var intresserade hörde av sig. De informanter som jag inte kände sedan innan har alltså självmant valt att ställa upp. Följaktligen har ungefär hälften av dem bott i samma stad i Sverige och hälften har bott i andra delar.

Av de fyra kvinnor och fyra män som jag har intervjuat har de slumpat sig så att kvinnorna har kommit ifrån en ekonomiskt stabilare bakgrund än männen. Hur det har kommit att påverka utfallet är ingenting jag kommer att gå närmre in på med hänsyn till uppsatsen och materialets omfång.

Narrativanalys

I bearbetningen av intervjuerna kommer jag att analysera informanternas narrativ. Därmed kommer att utgå ifrån Marita Eastmonds förståelse av narrativ som ”...ett område för att undersöka betydelser som människor, individuellt eller kollektivt, tillskriver levda erfarenheter”... (Eastmond, 2007:248, min översättning).”

Narrativanalys som metod utgår ifrån antagandet att mening skapas genom erfarenheter och att vi bara kan förstå något om andras erfarenheter genom hur de återger dem.(Schutz 1972:99-100, citerad i Eastmond, 2007:249). Erfarenheter ger alltså narrativet sin form, men själva berättandet ger också erfarenheter mening. Edward Bruner menar därför att det är nödvändigt att skilja analytiskt på *livet som levt*, alltså själva händelseförloppet, *livet som erfaret*, hur individen tillskriver mening till det som händer och *livet som berättat*, hur erfarenheter inramas och artikuleras i en viss kontext.(Bruner 1986, refererad i Eastmond, 2007:249). Eastmond menar dock att en fjärde nivå måste tilläggas vilket är *livet som text*, alltså etnografens tolkning och representation av berättelsen (Eastmond, 2007:249).

Berättelser kan alltså inte ses som något som representerar *livet som levt*, utan bör enligt Eastmond betraktas som ”kreativa konstruktioner eller tolkningar av det förflutna, genererade i specifika kontexter i nuet” (Eastmond, 2007:250, min översättning). Därför blir det viktigt att relatera analysen av narrativen till den sociala och politiska kontext som har format informanternas livsförhållanden (a.a:252). På samma sätt menar Eastmond att narrativet kan användas av individer för att lyfta fram deras individualitet i situationer då deras erfarenheter tenderar att generaliseras (a.a:254). Ett exempel på detta är Eastmonds egen undersökning av bosniska flyktingar i Sverige där de genom sitt narrativ om självet kontrasterade sig mot den stereotypa föreställningen om bosnier som ”traumatiserade krigsoffer” och istället lyfte fram sin agens och förmåga (Eastmond, 2011). Kort uttryckt menar Eastmond att narrativen kan säga något om hur individer gör sin värld förståelig från en särskilt socialt och kulturellt perspektiv (Eastmond, 2007:250).

Även Davies menar att etnografens intresse i livsberättelser inte ligger huvudsakligen i individens historia utan just i vad den säger om sociala och kulturella processer i allmänhet

(Davies, 2008: 207). På så sätt poängterar hon att användandet av livsberättelser samtidigt lyfter frågan om generaliserbarheten av etnografiska undersökningar. Hon menar därför att det som etnograf är viktigt att vara medveten om att inte allt i ett personligt vittnesmål kan generaliseras till en större grupp människor, men att det kan finnas vissa teman som faktiskt är representativa för en viss social kategori (Davies, 2008:207).

I sin artikel lyfter Eastmond framförallt fördelarna med narrativanalys för att förstå hur flyktingar återskapar sin identitet när deras livskurs har rämnat (Eastmond 2007:248). Också Davies poängterar att metoden ofta används för att studera hur kollektiv delar erfarenheter av traumatiska händelser (Davies, 2008:210). Även ifall mina informanter inte på något sätt har tvingats att migrera till Sverige så delar de erfarenheten av att plötsligt befinna sig i en ny kontext och därmed tvingas omförhandla sin identitet (Jmf. Eastmond, 2007:254) Det är därför min avsikt att med hjälp av narrativanalys undersöka vad som är utmärkande för colombianers narrativ om sig själva efter att de kom till Sverige.

Intervjuerna

Alla informanter har intervjuats enskilt vid ett enda tillfälle, med undantag av en vars intervju tog så lång tid att vi fick fortsätta vid en annan tidpunkt. Intervjuerna har skett på spanska, dels för att inte alla har kunnat svenska eller engelska men även för att jag ville att de skulle uttrycka sig på det språk som var ”närmast” dem. Som Davies lyfter så är inte huvudproblemet med att prata på ett annat språk än informanternas modersmål att vissa koncept inte kan översättas, utan att det inte kommer att hända då det kan vara alldeles för tidsödande eller komplicerat (Davies, 2008:87). Det hade till exempel varit svårt för mina informanter att hitta en svensk översättning till *rebusque*, vilket antagligen hade inneburit att de hade talat runt konceptet i stället. Således hölls alla intervjuer på spanska med undantag av en, då informanten på eget initiativ hade kommunicerat med mig på svenska sedan första kontakten. Även om spanska inte är mitt modersmål har jag en så pass hög nivå att det sällan ledde till några missförstånd och i de flesta fall räckte det med att jag frågade för att jag skulle få en förklaring. Det är dock tänkbart att informanterna har

anpassat sitt språk och använt mindre lokala uttryck eller slang än de hade gjort med en annan colombian.

Vid intervjutillfällena har jag kortfattat förklarat att jag ville veta hur de har gjort för att etablera sig i Sverige, hur de har gjort för att försörja sig och helt enkelt skapa sig en tillvaro. Därefter har jag bett dem att först berätta lite om deras bakgrund i Colombia och sedan om deras flytt till Sverige. Med andra ord har jag haft en väldigt öppen ingång till intervjuerna och informanterna har i princip berättat sina livsberättelser. Anledningen till att jag valde detta upplägg var att informanterna på så vis gavs en stor frihet att berätta om och lyfta fram det som varit viktigt för dem, även om fokus hölls på hur de har gjort för att skapa sig försörjning eller ”nä dit de vill”. Davies lyfter även att fördelen med att låta informanter berätta om specifika aspekter av sin livshistoria är just att de får berätta sina egna historier och kan skapa sig ett narrativ (Davies, 2008:210). För att förstå vilka tillvägagångssätt de har haft i Sverige var det även viktigt för mig att förstå var de kom ifrån och därför ägnades ibland en stor del av intervjun till hur deras liv i Colombia hade varit.

Under intervjuerna har jag inte frågat mina informanter om *rebusque* specifikt, dels för att det skulle bli för ledande men även för att undvika en övertolkning av konceptets betydelse. Denna metod har gjort det möjligt för mig att i stället analysera vilka informanter som självmant har tagit upp *rebusque*, men även att se vad i informanternas resonemang som eventuellt kan kopplas till konceptet. Resultatet av detta har blivit att vissa intervjuer inte alls har kommit att handla om *rebusque* och andra till en väldigt stor del. På så sätt har jag kunnat avgränsa för vilka *rebusque* har en betydelse, dels som försörjningsalternativ men även som en inställning eller egenskap. Det har även gett mig en möjlighet att ta fasta på andra återkommande resonemang som även de kan säga något om vilka tillgångar colombianer har använt sig av för att etablera sig i Sverige.

Etiska och reflexiva begrundanden

Något bör även nämnas om min relation till informanterna och vilken påverkan det kan ha fått för undersökningen. Många av informanterna känner jag sedan tidigare via min partner vilket förmodligen har medfört både för- och nackdelar. Min upplevelse under intervjuerna var att det många gånger var lättare med de jag kände sedan innan; de intervjuerna var ofta längre och mer ingående. Samtidigt kan det ha haft en påverkan att de redan kände mig och förmodligen kommer att träffa mig eller min partner igen, och det är därför möjligt att de har varit mer angelägna om att undanhålla vissa saker eller om att framställa sig på ett särskilt sätt. Min erfarenhet är dock att dessa personer många gånger har varit mer öppna och utelämnande än de informanter jag inte kände sedan tidigare.

För att bevara informanternas anonymitet har jag dels gett dem pseudonymer och även valt att utelämna eller skriva om vissa detaljer, som vad de jobbar med eller på vilken arbetsplats.

4. Bakgrund

Konflikten i Colombia

För att förstå vilken verklighet mina informanter har kommit ifrån krävs en viss insikt om Colombias politiska historia och dess påverkan på förhållanden på arbetsmarknaden. Sedan mer än 50 år tillbaka pågår en väpnad konflikt mellan den colombianska regeringen, paramilitär och vänstergerillorna FARC och ELN.⁶ Idag pågår fredsförhandlingar mellan regeringen och FARC men fortfarande råder det ingen vapenvila i konflikten som hittills har skörtat tusentals liv och tvingat miljontals människor på flykt.⁷

De kommunistiska gerillagrupperna FARC och ELN bildades under mitten av 60-talet. Deras gemensamma mål var att störta regimen, begränsa USA:s inblandning i landet och införa sociala reformer, inte minst inom jordbrukssektorn. Som en motreaktion bildades högerorienterade paramilitära styrkor som erbjöd skydd för de mäktiga drokartellerna och

⁶ <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Colombia/>, 2016-04-20

⁷ <https://www.amnesty.org/en/countries/americas/colombia/report-colombia/>, 2016-04-21

stora markägare, och som i sitt motstånd mot vänstergerillor delvis fick stöd av den colombianska armén. Så småningom kom paramilitären att kontrollera allt större delar av landsbygden.⁸ Den paramilitära paraplyorganisationen AUC, Colombias Förenade Självförsvar har under konflikten stått för de mest omfattande övergreppen av de mänskliga rättigheterna i Colombia. 2003 lades organisationen ner med löftet från regeringen om amnesti, men delar av föreningen fortsatte verksamheten i kriminella grupper och är idag enligt myndigheter det största hotet mot säkerheten i landet.⁹

Våldet mot fackföreningsrörelsen

Sedan konfliktens början har fackliga företrädare varit måltavlor i kampen mot FARC, och av såväl regeringar som medier och paramilitär har de anklagats för att sympatisera med gerillan.¹⁰ Under de senaste åren har våldet mot facket minskat men Colombia är fortfarande ett av de farligaste länderna i världen för fackligt aktiva.¹¹ Enligt världsfackets rättighetsindex finns ingen garanti för arbetsliga rättigheter i landet (ITUC Global Rights Index 2015). Våldet tillsammans med en svag arbetsrättslig reglering och en lagstiftning som motverkar fackligt engagemang, har skapat en arbetsmarknad där organisationsgraden är låg¹², de ekonomiska klyftorna är bland de största i världen och andelen fattiga ligger på runt 40 %.¹³ Nästan hälften av den arbetande befolkningen är sysselsatt inom den informella sektorn.¹⁴

⁸ <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Colombia/Fordjupning/>, 2016-04-20

⁹ <http://www.globalis.se/Konflikter/Colombia>, 2016-04-21

¹⁰ <http://www.amnestypress.se/fran-tidningsarkivet/reportage/25631/colombia-valdet-mot-fackligt-aktiva-fortsatter/>, 2016-04-21

¹¹ <http://www.uniontounion.org/colombia#den-fackliga-situationen>, 2016-04-21

¹² <http://www.uniontounion.org/colombia#den-fackliga-situationen>, 2016-04-21

¹³ <https://www.landguiden.se/Lander/Sydamerika/Colombia/Arbetsmarknad>, 2016-04-21.

¹⁴ DANE,

http://www.dane.gov.co/files/investigaciones/boletines/ech/ech_informalidad/bol_ech_informalidad_dic15_feb16.pdf (2016-04-08).

Antropologen Lesley Gill redogör i artikeln *Fragmented solidarity- Political Violence and Neoliberalism in Colombia* för vilka konsekvenser våldet tillsammans med den nyliberala politiken har fått för arbetarklassen i Barrancabermeja, centret för det statligt ägda ECOPETROLs oljeutvinning (Gill, 2014). Det som definierade regionen under i stort sett hela 1900-talet menar hon var radikalismen och solidariteten hos arbetarklassen (a.a: 2014:38). Både FARC och ELN skapade sig fästen i området, på grund av dess historia av motstånd och folklig kamp (a.a.44).

Under 80-talet började dock staten och allierade paramilitära grupper slå ner på stadens arbetarorganisationer och guerillan. Gill menar att den privatiserade terrorn slet sönder solidariteten hos arbetarklassen och lade grunden för en ny, kapitalistisk ordning (a.a.47). Civila avhysningar blev en stridstaktik och flyktingar från landsbygden strömmade till staden. Paramilitären hade som sitt huvudsakliga mål att eliminera alla organisationer som motsatte sig paramilitarismen vilket inkluderade inte bara guerilla utan även fackförbund, människorättsorganisationer och studentgrupper. Även efter att den värsta vågen av paramilitär terror var över så fortsatte våldet mot lokala ledare, vilket Gill menar födde en misstänksamhet gentemot grannar, vänner och arbetskamrater (a.a.54). En tystnadskultur skapades som enligt Gill ledde till att arbetarklassen hade svårt att skapa ett gemensamt narrativ om vad som hade hänt och vad man blivit utsatt för. Det Gill kallar ett politiskt folk mord reducerades till individuella erfarenheter. När sociala rörelser slets sönder ledde det även till att den informella ekonomin växte (a.a.55-56).

Paramilitärens maktövertag över Barrancabermeja innebar även att de kunde bereda vägen för en nyliberal politik. När arbetarklassen motsatte sig den Colombianska regeringens nyliberala reformer i början av 90-talet slogs motståndet snabbt ner av paramilitären som sedan befäste nya regler för socialt engagemang och protester, strejker och uttalanden mot arbetsgivare förbjöds. Offentliga verksamheter privatiserades och anställningar outsourcades till underleverantörer och icke-organiserade (a.a:57-59). Klientelismen och personliga kontakter blev åter viktiga för den enskildes överlevnad. (a.a:60-61).

Idag beskriver Gill Barrancabermeja som en stad fri från civila massakrer men där paramilitära grupper fortfarande verkar i nya skepnader och där befolkningen har fått lite eller ingen upprättelse. Arbetslösheten är utbredd och människor tvingar komplettera med informellt arbete så som gatuförsäljning och motorcykel-taxi (a.a.68). På så sätt menar Gill att den statliga och paramilitära terrorn har brutit ner solidariteten och reducerat människor till individuella överlevnadsstrategier.(a.a:69).

Fallet Barrancabermeja kan sägas vara ett extremt men samtidigt typiskt exempel på hur arbetarklassen i Colombia har påverkats av konflikten som har pågått i över 60 år. Det högerextrema våldet tillsammans med den nyliberala politiken har effektivt brutit ner regleringen av arbetsmarknaden och bidragit till framväxten av en utbredd informell sektor och som Gill uttrycker det, har tvingat människor att förlita sig på individuella överlevnadsstrategier.

5. *Rebusque* som försörjning

Att finna alternativa lösningar

Nästan hälften av mina informanter säger sig ha använt sig av *rebusque* som inkomstbringande aktivitet under en period. Av dem var det dock bara en informant, Juan, som sade sig ha gjort det även i Sverige.

Hur och till vilken grad de hade försörjt sig genom *rebusque* skiljde sig markant och kunde uteslutande hänföras till klass och utsatthet. De som själva uttryckte att de kom ifrån fattiga förhållanden började redan som barn eller tonåringar skaffa sig egen inkomst, antingen genom att *rebuscar* själva eller genom att hjälpa en förälder. Daniel är i 35 års-åldern och föddes i ovan nämnda stad Barrancabermeja ”*de un susto*” av hans mammas förskräckelse när paramilitären kom beväpnad till huset för att leta efter hans fackligt engagerade far. Familjen flyttade sedan till Tuluá. Daniel började som 8-åring leverera kokain, vilket han förklarade var en naturlig väg att gå i staden där han växte upp. Att handla med droger brukar vanligtvis inte inkluderas i begreppet *rebusque* men jag har valt att inkludera det i detta sammanhang eftersom det av Daniel betraktades som ett naturligt alternativ till

försörjning. Det var till och med eftersträvansvärt i samhället ett tag menar han: ”*Haga tus dos/tres vueltas*” (ungefär ”gör dina två/ tre rundor”, ett uttryck som syftar på uppfattningen om att man kunde smugla kokain ett par gånger och sedan leva gott). När han var 13 flyttade han hemifrån och försörjde sig själv genom ”*negocitos*”, små affärer (syftar här på handel med droger) och bodde med vänner. ”*De una u otra manera me rebuscaba*”, på ett eller annat sätt löste jag det/ hittade jag försörjning berättar han.

De andra två som började skaffa sig försörjning tidigt ägnade sig åt mer traditionellt *rebusque*. Carlos, 25, är från staden Cali. När han var 15 blev hans mamma av med jobbet och de fann sig utan pengar. De hade däremot mjöl, ägg och lite bananer och Carlos sade därför ”varför bakar vi inte en tårta”? Tårtan sålde de sedan till grannarna vilket gick bra och de började på så vis baka fler tårtor som de sålde till vänner och så småningom även på Carlos jobb. Detta började när han var 15, och när han var runt 16-17 sade han att han hade gått från att vara barn till att vara ansvarig för hushållet.

Juan som är i 30-årsåldern är även han uppväxt i Cali i ett så kallat ”*invasión*”, ett slags favela i stadens periferi av bostäder som ockuperats av människor utan någon stans att bo. Juan berättar att han har jobbat sedan han var liten och att han brukade följa med sin mamma som bland annat sålde bananer på marknad. Han poängterar dock att hans mamma aldrig exploaterade honom utan pengarna han tjänade fick han behålla själv. När han var 14 blev mamman tvungen att ta hand om sin cancersjuka man och eftersom hon då inte kunde arbetad såg Juan sig tvungen att skaffa försörjning på något sätt. ”*Rebuscaba la plata*”, Juan fick söka efter sätt att skaffa pengar. Han hoppade då av skolan och började sälja godis på bussen, något han minns som väldigt skamfyllt. Han tvättade även bilfönster vid trafikljus och kom så småningom även att råna folk. Juan förklarar det som att det fanns många killar på gatan i området där han bodde och att det var som en lek.

Det som blir tydligt i informanternas berättelser är att *rebusque* blev ett alternativ till försörjning när det inte fanns något annat. Det finns alltså ett tydligt samband med ekonomisk utsatthet (jmf Jiménez, 2013: 104-105). Det finns även en stark koppling till den ekonomiska situationen i det egna hemmet; det är när föräldrarnas eller de vuxnas pengar

inte är tillräckligt som de måste börja söka egen försörjning. Det var alltså inte bara för att själva tjäna pengar utan även för att stötta sin familj, i dessa fall framför allt sina mammor. Berättelserna vittnar även om något annat: det finns ingenting i samhället som dessa familjer kan falla tillbaka på. När familjen inte har tillräckligt med pengar är de helt enkelt hänvisade till att ordna det själva.

I den *rebusque* i tidig ålder som informanterna berättar om är det tydligt att deras största tillgång är *mänsklig*; den viktigaste resurs de har är deras egen kapacitet att arbeta. Denna kapacitet grundar sig inte på någon särskild färdighet utan de gör det som står dem nära till hands. När Daniel börjar leverera kokain gör han det inte för att han har någon talang utan framför allt baserad på hans låga ålder; få misstänker en 8-åring. Det som är avgörande för vad de ägnar sig åt är snarare deras sociala sammanhang och på så sätt kan deras andra viktiga tillgång sägas vara *social*, baserad på ”*nätverk för stöd och reciprocitet*” (jmf Hernandez 2012:120). För till exempel Daniel handlade det om att det var naturligt att ägna sig åt droghandel när han växte upp men även att han hade vänner som var involverade. Han kunde därför få kokain gratis och på så sätt var nätverken hans viktigaste tillgång. Betydelsen av sociala nätverk och reciprocitet i *rebusque* kommer jag att återkomma till.

Juan och Daniels historier tyder även på att det kan finnas ett komplext samband mellan att *rebuscar* och att försörja sig av rent kriminella handlingar. För Juan som rörde sig ”på gatan” var steget inte långt mellan att sälja godis och att råna folk; allt fanns inom samma sfär, ”det var en lek”. När hans mamma fick jobb igen frågade hon honom om han ville gå tillbaka till skolan men Juan menade att han redan blivit för rebellisk. Han fortsatte på gatan och när han inte skötte sig blev han en dag utkastad hemifrån. Så småningom sökte han jobb, men eftersom han inte fick något började han jobba i en kiosk som sålde alkohol olagligt och även andra droger. Juan gjorde ”karriär” och blev så småningom *patrón* över ett gäng. Det som fick honom att vilja byta bana var att han träffade en tjej och han kände inte att han kunde berätta för henne vem han var, för ”ingen blir kär i en kille som honom.” Han började då försörja sig genom *artesanía*, genom att göra och sälja handgjorda smycken på gatan.

Juan vittnar alltså om en sfär där *rebusque* och kriminalitet blir en del av samma sak, av att ”vara på gatan”. Men samtidigt blir *rebusque* en väg ut ur kriminaliteten, när han bestämmer sig för att i stället ägna sig åt *artesanía*.

Daniels historia hade en liknande utveckling, han menar att han inte hade sinnelaget för att fortsätta inom drogvärlden där man alltid så småningom tvingades bedra någon och övergick från sina ”*negocitos*” till att även han försörja sig genom *artesanía*. Denna förändring skedde efter att hans namn hade kommit upp på en lista för ”*limpieza social*”, en slags dödslista paramilitären hade över oönskade samhällsmedborgare. Det ska dock nämnas att varken Juan eller Daniel själva benämner *artesanía* som *rebusque*. Jag har dock valt att ta det i beaktande eftersom de egenskaper man förväntas ha som *rebuscador* även återfinns i hur informanterna talar om arbetet med *artesanía*, något jag återkommer till.

Att *rebusque* kan verka som alternativ till kriminella handlingar är även något som Fonseca belyser. De historier som hennes informanter berättar när de ägnar sig åt *rebusque* på Bogotás bussar vittnar ofta om en önskan om att distansera sig själv ifrån de associationer som finns mellan *rebusque* och ett liv i lagens periferi. På så vis menar hon att ”...it becomes evident that most of them engage in rebusque as a way to avoid violence and criminal activity”(Fonseca, 2014:68). Fonseca motsätter sig därför idén om att *rebusque* bara skulle handla om att uppnå egna mål och försörja sig själv, och menar att det även kan vara en väg bort från kriminalitet (Fonseca, 2014:70). Både Juan och Daniels val att ägna sig åt *artesanía* bekräftar denna tes.

För att kontrastera mot de andras historier är Carmen ett exempel på den typ av *rebusque* som inte är frammanad utav nöden. Carmen är i 30-årsåldern och kan sägas tillhöra en medelklass; efter gymnasiet började hon direkt på universitetet i Bogotá och hennes utbildning och uppehälle bekostades av hennes familj. Under hela universitetstiden arbetade hon dock extra för att till exempel kunna bekosta resor: ”*Siempre uno se rebusca un trabajo*”, man hittar sig alltid ett jobb. Carmen sålde cyklar i sin kompis pappas affär, gav mattelektioner, gjorde *papeleos* för vänner (kontorstjänster) eller sålde mackor på universitetet. ”*Lo que saliera*”, det som dök upp. Inga av dessa arbeten var formella men

gav Carmen det hon var ute efter; en extra inkomst som hon kunde använda till vad hon ville.

Denna typ av *rebusque* är sällan omnämnd i litteraturen vilket förmodligen handlar om att syftet inte är att skaffa sig ett leverne utan att uppnå andra mål och exempelvis ha råd med att resa. De tillgångar Carmen använder sig av är dock precis som för de andra *mänskliga*, alltså baserade på hennes förmåga att arbeta, och *sociala*, baserade på hennes sociala kontaktnät. De är dock i högre grad relaterade till hennes erfarenhet och förmågor då att ge mattektioner och kontorstjänster förutsätter en viss utbildningsnivå. Även i hennes fall är det tydligt vilken betydelse de *sociala* tillgångarna får; flera av jobben möjliggjordes genom kontakter och även av hennes sociala position och att hon läste på universitetet.

En fråga om solidaritet

I mina informanternas berättelser framkommer det att *rebusque* delvis handlar om att förlita sig på andra för att komma dit man vill. Carlos sålde till exempel inte bara tårtor för att inbringa en inkomst till hemmet, utan han använde sig av försäljningen för att ha råd med sin rugbyträning- och sålde tårtor till sina lagkamrater. På så vis blev hans lagkamrater en del av lösningen för att han skulle kunna fortsätta träna.

Juan berättade att han när han ville lämna handeln med droger gav sig iväg på en resa till Tulcán, Ecuador försedd med choklad. Han och hans reskamrat vandrade till fots och bytte chokladgodis mot mat eller transport. När jag läste igenom mina anteckningar intervjun kom jag att fråga mig varför han hade tagit med choklad i stället för pengar. När jag frågar Juan om detta förklarar han följande:

”För det första för att jag jobbade på bussarna under den här tiden och det var lättare att byta en choklad mot mat än att köpa det... vad hade du gjort om det en dag kom en vandrare till ditt hem och ber dig om en tallrik mat mot en chokladkaka? Paketet kostade 4000 pesos och den innehöll 50 chokladkakor och ett mål mat kostade 3500 pesos....så jag kunde byta en chokladkaka eller två mot ett mål mat eller mot transport...samma system som jag använder nu men med artesanía och det ger mig en annan kontakt med folk, en kontakt [präglad] av värdighet och ödmjukhet.”(Citat 4)

Juan berättar alltså om hur han förlitade sig på andras solidaritet och därmed kunde resa och få ett billigare leverne. Han förklarar i ett annat skede av intervjun att han även nu använder sig av något han kallar *el acto del compromiso*, vilket direktöversatt får betydelsen ”den förpliktande handlingen”. Denna taktik går enligt honom ut på att han när han arbetar med *artesanía* helt enkelt ger sina kunder gåvor. På så sätt får de känslan av att de står i skuld till honom och känna att de borde köpa något, om inte denna gång så nästa. Genom denna taktik förlitar sig Juan på det Mauss kallar reciprocitetsprincipen (Mauss, 1925). Mauss menar att utbyte av föremål mellan människor skapar relationer i vilka en gåva skapar en förväntning om vedergällning, reciprocitet.

Betydelsen av solidaritet känns även igen från Carlos tårtförsäljning i rugbylaget; kanske hade hans lagkamrater inte varit så angelägna om att köpa tårta på träningen om de inte visste vad pengarna gick till. Carlos förklarade även att innan tårtförsäljningen blev till ett faktiskt företag sålde de framför allt tårta till vänner. *Rebusque* verkar på så vis bygga delvis på solidaritet från omgivningen.

Om detta skriver även Fonseca. Hon vänder sig emot föreställningen om att *rebusque* är en individuell handling vilket hon visar genom sin observation av *rebusque* på Bogotás bussar. Hon hävdar att *rebuscadoren* är beroende av såväl busschaufförens som resenärernas goda vilja; chaufförens för att den måste låta *rebuscadoren* åka med och ”göra sitt jobb” och resenärerna för att det krävs en känsla av solidaritet från deras sida för att *rebuscadoren* ska lyckas med sitt arbete (Fonseca, 2010:17).

Det blir här ännu tydligare att Juan och Carlos främsta tillgångar är *sociala* och att reciprociteten från omgivningen är fundamental. Juan är dessutom så pass medveten om detta faktum att han har gjort det till en strategi att förlita sig på reciprocitetsprincipen.

Något annat som framgår är att *rebusque* inte bara används för att skaffa sig en inkomst utan även för att uppnå andra mål. Carlos mål är att kunna fortsätta spela rugby, Juans är att resa.

Att ha rätt attityd

Något som framgår när både Juan och Daniel pratar om att leva av *artesanían* är att en stor del av arbetet har att göra med ens attityd. Daniel förklarade till exempel att när han gick ifrån att handla med droger lärde han sig ”*el feeling de artesanía*”. När jag bad honom beskriva denna *feeling de artesanía* sade han att det var som en lek, att göra artesanía var som att sätta sig och göra ett armband samtidigt som man lärde känna folk och att sedan sälja armbandet. ”*Jag fick tag på till och med det jag inte behövde och inte ville ha men jag fick tag på det för du är på gatan och du är öppen för alla.*”

På samma sätt beskrev Juan att han när han introducerades till ”hippievärlden” och började jobba med *artesanía* var magiskt duktig på att sälja, ”*tenia magia para vender*”. Han berättar bland annat att han och en vän bestämde sig för att ge sig iväg på en resa och då snabbt kunde sälja 40 armband på ett universitet ”*con buena onda*”, med bra vibbar. När jag senare frågar honom om vad han tror gör är att han är så bra på att sälja svarar han:

“Sanningen är att jag har tänkt på det och jag vet inte men jag tror att det är för att jag tycker om att lära känna och prata med folk...även så många saker som har hänt mig ger mig ett visst lugn för att prata med nya personer.” (Citat 5)

Både Juan och Daniel menar alltså att *artesanía* inte framför allt handlar om att sälja en produkt utan en del av dem själva, deras ”*buena onda*”. Detta visar sig även av Josés ”*acto de compromiso*”, den förpliktigande handlingen när han ger sina kunder en gåva. Arbetet med *artesanía* är på så vis väldigt grundat på relationer.

Daniel som sedan började engagera sig i musikvärlden försörjde sig under åren innan han kom till Sverige som ljudtekniker i olika delar av Latinamerika och har sedan länge lämnat *artesanían*. När han pratar om hur han har gjort för att etablera sig i musikbranschen har han dock en liknande teori: han förklarar att det inte bara handlar om musik utan att man måste ha personkemi med grupperna man jobbar med. Du vill inte turnera med ett band om det inte finns kemi eller rätt vibbar, ”*si no hay química, no hay onda*”:

“Därför måste man ha *buena onda* med allt. Det var på så sätt det öppnades ett utrymme för mig, för att jag var konstant och hade bra, positiv attityd. Jag har alltid haft en stark sådan.”(Citat 6)

Lika viktigt som att ha sociala relationer är alltså att kunna skapa sig dem på rätt sätt. Denna *buena onda* skulle alltså kunna beskrivas både som en *mänsklig* och en *social* tillgång; *mänsklig* för att den är beroende av att Juan och Daniel har rätt attityd och *social* för att *la buena onda*, bra vibbar, uppstår i samspel med andra.

Trots att *rebusque* innefattar en andemening av självständighet och individualitet tycks alltså kontakten med andra vara fundamental. Detta är även något som visar sig när informanterna berättar om hur de har skaffat försörjning och ”tagit sig framåt” i Sverige.

6. Att ta sig framåt i Sverige

De svenska påbuden

Som tidigare nämnt kom alla utom en av mina informanter till Sverige med anledning av deras partner. Den första tiden i Sverige beskriver de flesta som en period av att hållas tillbaka. Man tvingas vara passiv och vänta, dels eftersom man är ny, utan sysselsättning och inte kan språket men även för att det är vad den byråkratiska strukturen medför. Kontakten med institutioner tycks även enligt mina informanter präglas av en slags byråkratisk rasism (jmf Eastmond, 2011), där ens utbildning inte anses ha samma validitet och där stereotypa föreställningar om ”*the immigrant other*” minskar ens valmöjligheter.

Carmen kom exempelvis till Sverige som färdigutbildad biolog med flera års arbetslivserfarenhet ifrån Colombia men i Sverige rekommenderades hon att läsa matte på gymnasienivå. Hon stod dock på sig och fick till sist sin titel som biolog validerad och kunde söka till en masterutbildning.

Vanessa är 27 år och är uppväxt i Bogotá. Hon har alltid haft goda ekonomiska förutsättningar på grund av hennes pappas företag och sedan han gick bort för några år sedan har hon och hennes mamma delvis levt på pengarna från hans pension. Vanessa

bodde första gången i Europa i Frankrike där hon studerade musik på ett konservatorium och där hon träffade sin exojkvän som var skälet till att hon sedan flyttade till Sverige.

Vanessa återger hur hon gick ifrån ett liv på konservatoriet präglad av rutin till en tillvaro i Sverige där hon inte hade någonting. Hon sökte jobb utan att kunna svenska vilket hon menar var svårt. Hon blev dock erbjuden att jobba på ett café om det kunde finansieras delvis av arbetsförmedlingen, men eftersom det dröjde att få hennes personnummer blev det inte av. Samtidigt ville Vanessa söka till universitetet men inte heller det var något hon kunde göra utan vidare; först måste hon validera sin utbildning och göra ett test för att demonstrera sina engelskkunskaper- trots att hon sedan högstadiet hade gått i engelskspråkig skola.

Flera vittnar om att det finns ett tydligt påbud om att först av allt lära sig svenska; det är många gånger enda vägen att gå för att studera vidare men uppfattas även som en förutsättning för att över huvud taget få ett jobb. Daniel berättar till exempel att han under sin första tid i Sverige fick höra att om han inte kunde svenska skulle han inte kunna få något arbete inom musikbranschen. Han förklarar dock att han tog detta konstaterande som en rekommendation snarare än ett hinder, och började följaktligen söka jobb så fort han kom till Sverige.

Sara som är i 50-årsåldern är en av de informanter som kommer ifrån bättre förhållande och förklarar att hon i Colombia egentligen inte behövde arbeta av ekonomiska skäl utan utbildade sig till ingenjör mest för att ha en sysselsättning. När hon kom till Sverige menar hon att hon fick börja från noll och att dörrarna stängdes för henne på grund av språket. Hon fick beskedet att hon skulle behöva vänta nio månader för att få börja läsa svenska och tänkte då att hon kunde läsa engelska så länge. Det kunde hon inte, hon behövde läsa svenska för att få tillgång till kurserna i engelska.

Hennes språkkunskaper menar hon räckte inte heller till för att fortsätta jobba som ingenjör. Sara var i intervjun öppen med att hon inte kunde tänka sig att ta vilket jobb som helst eftersom hon hade haft en karriär i Colombia. När jag frågade varför var hon väldigt tydlig;

i Colombia är klasskillnaderna väldigt markerade, det är inget fel med att ta vilket jobb som helst men det var inget för henne. Hon valde därför att omskola sig till fritidspedagog.

Även Eastmonds egna intervjuer med arbetsförmedlare visar att språkkunskaper var ett av de kriterier som uppgavs vara viktigast för en anställning, tillsammans med ”social kompetens” som enligt henne förmodligen är delvis synonymt med ”svenskhet” (Eastmond, 1998, i Eastmond 2011:283). Sådana uppfattningar menar Eastmond riskerar att skapa exkluderande mekanismer, framför allt när de innehas av ”gatekeepers” som arbetsförmedlare kan anses vara (Eastmond, 2011: 282). Det är dessa mekanismer som sedan gör att bilden av *”the immigrant other”* som någon underlägsen kan konstrueras (a.a. 283).

När jag frågar informanterna om ifall de har fått någon hjälp av arbetsförmedlingen är svaren alltid att man själv måste vara aktiv och hitta jobb. Daniel svarade: *”Aaarh, du måste själv röra på dig, annars händer ingenting.”* Han berättar att han först hade en praktik på ett produktionsbolag och nu har ett nystartsjobb på en teater men att han har hittat båda platserna själv: *”Jag slutade aldrig knacka dörrar, jag slutade aldrig leta efter nya möjligheter eller nya ställen.”* I Daniels första kontakt med arbetsförmedlingen menar han dessutom att han fick ett rasistiskt bemötande då handläggaren vägrade ta honom i hand med hänvisning till att ”den inte fick.”

På samma sätt uttrycker Carmen att arbetsförmedlingen var väldigt medelmåttigt. För att försöka få jobb menar hon att hon har varit ”inskriven på allt”, gått på möten hos Internationella Kvinnoföreningen där man fick en coach, varit på frukostseminarier och sökt via arbetsförmedlingen men utan framgång.

När jag höll min intervju med Carmen hade hon sökt en doktorandtjänst men var ganska nedslagen och menade att det hade varit lättare att läsa svenska först och sen skola om sig helt än att fortsätta inom sin tidigare karriär. I Sverige hade hon hört att för att kunna få ett jobb är det viktigaste att ha kontakter och att någon kan rekommendera dig. Nästa gång vi ses har hon varit på intervju och blev erbjuden doktorandtjänsten. Hon är övertygad om att

det beror på att arbetsgruppen redan kände henne eftersom hon hade gjort masterarbete med dem och att det var därför hon fick tjänsten.

Ana-Maria som är 40 år hade även hon sedan tidigare en utbildning i ekonomi men valde att gå en yrkesutbildning i redovisning i Sverige. Hon fick jobb direkt efteråt vilket hon tror var tack vare att hon hade börjat som praktikant och visat att hon kunde. Annars tror hon att det generellt sett är svårare för invandrare att få jobb.

Något Vanessa minns tydligt från kontakten med de svenska institutionerna är en introduktionsfilm hon fick se om den svenska arbetsmarknaden. Hon menar att budskapet till henne som invandrare var tydligt; om hon spelade sina kort rätt kunde hon börja som diskare på en restaurang för att sedan bli platsansvarig, eller börja som städare för att sedan bli chef. Arbetsförmedlingen gav också klara besked; de kunde inte rekommendera henne som musiklärare eftersom hon inte hade någon pedagogisk utbildning men hon kunde kanske söka jobb på ett bageri? Idag jobbar Vanessa dock extra som musiklärare, ett jobb hon blev erbjuden via en vän.

Under Juans första tid i Sverige blev han rekommenderad av sin flickvän att gå till arbetsförmedlingen för att se vad de kunde hjälpa honom med. Han hade dock blivit avskräckt av att en annan colombiansk vän hade gått dit och blivit erbjuden ett jobb som städare på McDonalds: *“Jag tror att jag är lite stolt och aldrig i mitt liv ska jag jobba i en restaurang och städa de vitas toaletter.”*

Erfarenheten av att vara ny i Sverige och att presenteras för dess institutioner kan alltså sammanfattas med att man erbjuds få alternativ. Bilden av *”the immigrant other”* för vilken tidigare utbildning eller erfarenheter inte räknas gör att de möjligheter man presenteras uppfattas som nedvärderande och om man inte står på sig är det vägen som erbjuds. Mina informanter kommer ifrån olika klasser och har olika utbildningsnivå och ekonomiska förutsättningar men gemensamt för dem alla är upplevelsen av att deras möjligheter på arbetsmarknaden till en början krymper.

Dessa erfarenheter känns även igen från Eastmonds studie av bosniska flyktingar i Sverige. Många av hennes informanter var välutbildade och hade ett yrke (Eastmond, 2011:284). Deras tidigare position och yrke framstod dock som irrelevant i deras nya omgivning. Få var ekonomiskt självständiga efter introduktionsperioden på 18 månader, vilket till stora delar berodde på problemet med att validera tidigare utbildning (Eastmond, 286). Efter några år var det fler som hade fått jobb, de flesta dock inte i enlighet med deras kvalifikationer. Strategierna de valde var olika; en del skaffade sig en svensk examen inom sin utbildning, andra skolade om sig eller kombinerade praktik med jobb på den informella marknaden (Eastmond, 87-88).

Det som blir tydligt i mina informanters berättelser är även att de uppfattar en förväntan på sig som invandrare om att de ska vara beredda att ta "vilket jobb som helst". Sara framför med eftertryck att det inte är något fel med att göra det men att det inte är något för henne. Vanessa uttrycker en besvikelse över att endast bli presenterad en framtid inom enkla serviceyrken på introduktionskursen och Juan menar att det enda arbetsförmedlingen kan erbjuda honom är en rasistiskt kodad position där han ska "städa vitas toaletter". Härmed blottar sig informanternas erfarenheter av den svenska rasistiska föreställningen om "*the immigrant other*" som underlägsen och deras motstånd till att reduceras till denne.

El ser echao pa'lante- att vara framåtsträvande

Så hur gör man för att bli en självständig medborgare i det svenska systemet och samtidigt behålla sin egen identitet och stolthet? För att ta sig framåt i Sverige menar många av mina informanter att man måste fixa saker själv. Även om inte alla hade försörjt sig genom *rebusque* var det flera återkommande resonemang om synen på sig själv och vad som har fått en att "komma framåt" som på olika sätt kan kopplas till begreppet.

Flera av informanterna uttryckte att de tycker om att arbeta, vara aktiva och sträva framåt. Daniel berättar till exempel om hur det var att komma som etablerad ljudtekniker som hade jobbat i stora delar av Latinamerika till Sverige där han inte hade några kontakter och fick starta från noll. Enligt honom var det svårt att för första gången vara beroende av någon

annan, hans partner. Han förklarar att han började ”knacka dörrar” och ta kontakt med folk i musikbranschen under tiden han studerade på SFI för att: *”Jag är en person som gillar att arbeta. Jag är inte någon som sätter mig... jag kan inte! Det är något väldigt typiskt mig. Jag tycker om att vara aktiv, att söka.”* (Säger han samtidigt som han knäpper illustrativt med fingrarna).

Carlos som idag jobbar deltid i kassan på ett stort företag förklarar som Daniel att han inte tycket om att bara sitta: *”Det var jobbigt och stressande för mig att vara hemma hela dagen och vara ”hemmaman” [...]Jag har alltid varit självständig och betalat för mig själv.”* Han beskriver att han sedan han var liten har behövt jobba, har jobbat under press och har behövt göra något för att få något att äta varje dag. Också för honom var det svåraste med att komma till Sverige att han plötsligt var beroende av sin partner.

Detta narrativ om sig själva som aktiva personer känns bland annat igen från Mezas fältarbete bland afrocolombianska gatuförsäljare som även de framhävde sig själva som personer som var bra på att arbeta. Narrativet kan dels förstås i relation till deras bakgrund där Carlos och Daniel alltid har tvingats hitta medel för försörjning själva, men det kan också ses som ett motstånd till den passivisering som de först upplever i Sverige.

César som är 29 år kom som 17-åring till Sverige. Han är den enda av mina informanter som inte kom till Sverige för en partner utan för att hans familj ville skapa sig bättre ekonomiska förutsättningar. Även han beskriver sig som en person som alltid har arbetat och strävat framåt. Han berättar till exempel om när han först studerade på IV-programmet på gymnasiet och frågade rektorn: *”varför ska jag studera med andra invandrare? [...] såhär kommer jag inte lära mig svenska”* varpå rektorn lät honom börja i en klass på musiklinjen. När jag frågar vad som fick honom att gå till rektorn svarade han att han ville se resultat, att han har varit så hela sitt liv. Han ville komma framåt, studera, ha saker att göra.

Sara beskriver sig som en person med *”mucho arranque”*, en person med fart i. Hon menar att hon fick börja ifrån noll i Sverige då hon tog beslutet att omskola sig till fritidspedagog,

vilket hon arbetar som idag. Även Sara menar att för att få jobb så måste man hitta det själv. När jag frågar vad som har gjort att hon är där hon är idag säger hon att hon är en person som strävar framåt: ”*Pa’adelante*”.

Juan är den enda av mina informanter som berättar att han fortsatt försörja sig genom *rebusque* i Sverige, närmare bestämt genom *artesanían*. Även detta beslut har för honom handlat om självständighet. Till en början jobbade han på sin exflickväns föräldrars gård, först informellt i väntan på sitt arbetstillstånd och så småningom helt vitt. Men Juan saknade att jobba ”på gatan” och beslutade sig för att börja med *artesanían* igen. Han fick höra att det inte gick i Sverige, men han menade att han var van vid att tro på sig själv och ville visa att det gick även i Sverige. Juan förklarade att han inte vill jobba för någon annan som kan göra sig rik på honom.

En liknande inställning hade han till att få ekonomiskt stöd. När andra föreslog för honom att han kunde söka pengar från socialen svarade han att han inte ville ha pengar som inte var hans. Eftersom han inte betalade skatt ansåg han sig inte heller ha rätt till den typen av stöd: ”jag är lite stolt på det sättet”. När jag frågade var den inställningen kom ifrån svarade han att det var ifrån hans mamma, att han sedan han var liten har fått lära sig att han måste tjäna pengar själv. Nu har han dock tankar på att göra *artesaníaverksamheten* till ett riktigt företag och som han säger, börja betala skatt för att på så sätt enligt honom själv få rätt till de förmåner som finns i Sverige. Att Juan hellre förlitar sig på sin egen förmåga än att ”göra någon annan rik” påminner om det motstånd till att arbeta för någon annan som Mezas informanter uttrycker (Meza:2003:85).

Bland såväl de som någon gång har försörjt sig av *rebusque* som bland de som försörjt sig under mer stabila former framhålls alltså en strävan efter att självständigt ta sig framåt. Det svåraste för många informanter med att komma till Sverige har varit känslan av att inte längre vara självständig och sörja för sig själv. Flera av dem uttrycker att det som faktiskt har hjälpt dem har varit deras motstånd till att förbli passiva och vänta, och många tycks känna en slags stolthet kring denna egenskap.

I sina narrativ framställer sig informanterna alltså som självständiga individer som inte vill låta sig hindras av ”sakernas gång” i Sverige utan som är redo att sätta igång direkt. Därför nöjer sig exempelvis inte César med att placeras i en IV-klass, han vill gå med ”andra svenskar” på en gång. Daniel börjar med ens ”knacka dörrar” och hittar själv praktikplatser som han sedan kopplar till arbetsförmedlingen. Carmen accepterar inte att hon ska behöva läsa matte på gymnasienivå utan står på sig och Juan struntar i att ”det inte går” att försörja sig på *artesanía* i Sverige och börjar i alla fall. Utan att riskera en övertolkning av informanternas agens och framåtsträvande tycks det finnas en gemensam uppfattning om att man måste ”fixa saker själv” för att komma någonstans, även om det självklart kan vara framför allt denna bild av sig själva de vill framhäva i en intervju om hur de har ”tagit sig framåt”. Deras berättelser ska alltså inte tolkas som *livet som levt* utan *livet som berättat*; det är så de väljer att framställa sina erfarenheter i intervjun med mig (Jmf Eastmond 2007: 249). En möjlig tolkning är även att det kan finnas en koppling till det sociala och ekonomiska system de kommer ifrån, där var och en till stor del är hänvisad till sin egen förmåga (jmf Gill 2014, Camacho 2001). Att de gärna berättar om att de alltid är aktiva och går framåt kan även säga något om de Sverige de vill kontrastera sig emot, det Sverige där allting har sin gång och de måste skaffa personnummer, lära sig svenska och fylla på sin utbildning innan de kan förvänta sig att få ett jobb. På så sätt säger deras narrativ inte bara något om hur de vill framställa sig själva, utan även om den sociala och kulturella kontext de kommer ifrån, och den de befinner sig i (Jmf Eastmond, 2007: 252.)

Det som är intressant med Sara är att hon trots att hon faktiskt genom att omskola sig till fritidspedagog har genomgått en nedåtgående klassresa, framhäver sin strävan efter att komma framåt. Hon talar dock inte själv om hennes val i termer av att på något sätt ha ”gett upp” utan framhåller istället sig själv som en person som alltid vill utvecklas och lära sig nya saker: ”*Jag vill alltid ha mer, mer, mer, och jag kämpar alltid för att få mer, inte mer i ekonomiskt hänseende utan personlig och professionell utveckling*”. På så sätt skapar Sara ett narrativ om sig själv som en person som alltid vill framåt, trots att hon i ekonomiska termer och statusposition kan sägas ha tagit ett steg nedåt.

Något annat som informanterna vittnar om är det Gonzales kallar en utilitaristisk inställning till institutionerna där målet framför allt är maximerad egen vinning. När César till exempel ber om att få byta klass tar han ingen hänsyn till hur systemet är uppbyggt, han är bara inställd på att lära sig svenska och ber om det han tror är bäst. På samma sätt tar inte Juan i beaktande huruvida det är lagligt att sälja smycken på gatan utan går in med inställningen ”går det så går det”. Han tar precis som Gonzales informanter i Paris även stolthet i att inte vara beroende av statliga stöd utan att faktiskt klara sig själv även om det är utanför lagens ramar, något som även det kan ha sin grund i avsaknaden av sociala skyddsnet i Colombia (jmf Gonzales, 2008: 262-264).

Att finna möjligheter

Nära förknippat med betydelsen av att vara aktiv är att söka och finna möjligheter, och att vara öppen för dem när möjligheterna uppenbarar sig. För att skapa sig möjligheter är det viktigt med kontakter, för det är i kontakten med andra som möjligheter uppstår.

César uttryckte det som att *”las oportunidades las pintan calvas”*, alltså ungefär att man inte får gå miste om de möjligheter som korsar ens väg. Detta på tal om att han fick erbjudande om att spela gitarr på en spansk restaurang vilket sedan ledde till ett jobb. César hade gått dit, presenterat sig och förklarat att han kunde spanska, varpå de hade kontaktat honom och undrade om han ville spela en kväll. *”Om de ber dig att göra det, gör det!”*

En liknande inställning vittnar Daniel om när han berättar om hur han började ”knacka dörrar” inom musikvärlden i Sverige: *”Mycket av det som har kommit till mig har jag inte sökt, utan det har kommit till mig. Jag jobbar för det men jag knackar inte på den dörren, men dörren öppnas för mig genom andra dörrar.”* När Daniel började ”knacka dörrar” i musikbranschen i Sverige gjorde han det genom att bokstavligen knacka på dörren till olika konsertlokaler, dyka upp oanmäld eller vänta i artisternas rum för att presentera sig. Responsen han fick varierade, vissa blev arga och tyckte inte om att han dök upp ”från ingenstans” och utan att prata svenska men andra sade att de skulle ha honom i åtanke. Han engagerade sig även som volontär och satte upp tält på cirkus eller olika festivaler. Det var

i alla fall denna strategi som han menar till sist gjorde att han lärde känna ett band, och så småningom började fler musiker kontakta honom.

Daniels resonemang vittnar om en nästan magisk syn på hur han får saker att hända; han är inte säker på vilken dörr som är rätt men genom att han är ihärdig och knackar på olika dörrar så kommer det han söker så småningom att komma till honom. *”Om du har inställningen/attityden, om du har viljan, och du letar och du är konstant i sökandet, kommer det en tidpunkt då du är på rätt plats, vid rätt tidpunkt, vid rätt tid.”* Det som är intressant är att detta var precis samma inställning han visade i relation till sitt arbete med *artesanía*, då han menade att till och med det han inte behövde kom till honom ändå för att han var öppen för ”alla”.

På samma sätt pratar Carlos om att det är viktigt att alltid visa initiativ när man jobbar: *”Jag har alltid tänkt så att om du gör något, antingen gör du det bra eller så gör du det inte. Så om vi säger att du kan ge 100 procent och hjälpa till med vi säger andra saker, kan det kanske hjälpa dig i framtiden att lära dig nya saker och sådär, och det kan hjälpa dig jättemycket.”*

Informanterna vittnar alltså om en tanke om att det viktiga är att vara aktiv. Du vet kanske inte vad det är som kommer att hjälpa dig men faktumet att du är aktiv kommer så småningom ge dig möjligheter- och då måste du ta dem. Denna tanke liknar den som Hernandez informanter vittnade om på Kuba: en stor del av att *inventar* handlar om att vara öppen för möjligheter och att kunna identifiera dem när de kommer till en. Av den anledningen blir det inte lika viktigt för mina informanter *vad* de gör som *att* de gör något. De vet inte vilken, men så småningom kommer en dörr att öppnas. Därför sätter Daniel upp cirkustält volontärt, Vanessa engagerar sig på en latinamerikansk filmfestival och Carmen är ”inskriven på allt” som arbetsförmedlingen har att erbjuda. *”Toca ser recursivo y buscar”*, man måste vara ihärdig/kreativ och leta menar Carmen.

Denna strävan efter att ”inte sitta still” utan att hela tiden vara aktiv för att komma dit man vill känns igen ifrån Mendoza definition av *rebusque* som hon sammanfattar med: ”el ser

echao pa'lante" att sträva framåt (Se definition *rebusque*, kap. 1.). Att ständigt sträva framåt, vara aktiv och skapa sina egna möjligheter passar även bra in i det nyliberala myndighetssverige där individen själv förväntas ta stort ansvar för sin egen försörjning och integration (jmf Eastmond, 2011:291). På så sätt blir en *mänsklig* tillgång för informanterna att besitta en *rebuscadors* egenskaper.

Samtidigt understryker flera av informanterna vikten av att ha kontakter. Carmen pratade om vikten av att skapa relationer menade att det var tack vare att hon redan hade jobbat med en arbetsgrupp som hon sedan fick doktorandtjänsten. Vanessa, som förvisso har haft studier som sin huvudsysselsättning har arbetat extra på olika ställen och varenda jobb har hon fått genom vänner. När César fick erbjudande om att spela gitarr på den spanska restaurangen var det för att han själv gick dit och presenterade sig: "Hej, jag pratar spanska, har ni ett jobb för mig?" Som nämnt ovan förklarar även Juan att anledningen till att han klarar sig på att sälja *artesanía* är för att han är bra på att skapa kontakt och prata med folk. Och Carlos uttryckte att hans erfarenhet av att behöva skapa sig en försörjning i tidig ålder har hjälpt honom att "gå ut, prata med folk och leta jobb."

För att ta sig framåt i Sverige är det alltså viktigt med *sociala* tillgångar. Precis som för de informanter som försörjde sig av *rebusque* i Colombia blir det fundamentalt att skapa sociala relationer för att "ta sig framåt". På så vis blir det även viktigt hur man kodas av majoritetssamhället. Daniels dörrknackande är ett exempel på detta; det är genom att ihärdigt ta kontakt med andra som möjligheter uppstår. Samtidigt är inte säkert att denna ihärdighet bemöts med en positiv inställning överallt; Daniel förklarar att vissa tycktes skeptiska till att han dök upp "från ingenstans" och ville ha jobb. Daniel kan alltså anses undvika att bete sig i enighet med kravet på likformighet genom att han inte anmäler sig i förväg "som alla andra". Av vissa straffas han därför för sin "osvenskhet", men i längden verkar strategin ha gett resultat.

När det gäller mottagandet man får av majoritetssamhället har Carlos en tänkbar analys:

“Även om jag är invandrare är jag latino, och jag tror att det i alla fall har en positiv grej. Om mitt namn vore Mohammed hade det varit helt annorlunda/.../ Här gillas latinos i alla fall: “Ay, latinon som pratar spanska, salsa, fest, och” mañana mañana!” Så jag tror att det i alla fall har något positivt, folk ser i alla fall på dig som att “okej, du är en av oss.” Jag är invandrare, men “ah, du är latino, du är en festkille, det gillar vi.” Det hade varit annorlunda, som sagt, ifall jag hade varit Mohammed, då hade jag inte varit så accepterad socialt.”(Citat 7)

(Colombiansk) arbetsmoral

Av alla mina informanter är det ingen som har förblivit utan försörjning utan alla har på ett eller annat sätt ”tagit sig framåt”. Det ska dock poängteras att deras erfarenheter inte kan antas vara representativa för gruppen; eftersom ungefär hälften av dem är personer som självmant har tagit kontakt med mig om intervjun är det tänkbart att det i högre grad har varit personer som själva har känt att de har ”kommit någonstans”. Ifall de själva hade känt sig som mindre lyckade exempel på integrering är det inte säkert att de hade ställt upp på en intervju.

När jag har frågat mina informanter om vad de tror har tagit dem dit de är idag kan svaren ofta hänföras till deras bakgrund. De som kommer ifrån en medelklassbakgrund har sett utbildning som en given väg för att skapa sig en tillvaro, även om det för vissa har inneburit att de har fått skola om sig eller bygga på sin utbildning i Sverige. Deras förklaringar till vad som har hjälpt dem att etablera sig har därför varit kopplade till utbildningen. Den viktigaste tillgången de har haft har alltså varit den *mänskliga*; deras färdigheter och erfarenheter.

Ana-Maria som är 40 år kom hit som redovisningsekonom men var tvungen att uppdatera sina kunskaper eftersom regelverket är annorlunda. Hon gick därför en yrkesutbildning som inkluderade praktik vilket sedan ledde till ett arbete. Hon tror själv att praktiken var viktig eftersom att hon på så sätt fick visa vad hon gick för. Carmen gick en masterutbildning i biologi och etablerade där kontakt med forskarteamet som sedan kom att anställa henne

som doktorand. Något de har gemensamt är att de båda övervägde att ”ta vilket jobb som helst” men deras respektive partners menar de rekommenderade dem att fortsätta läsa. Avgörande för dem för att inte rätta sig efter bilden av ”*the immigrant other*” har alltså varit att deras partner har fått dem att avstå.

Utöver formell utbildning är det just tidigare nämnda egenskaper som har angivits som förklaring till att man har ”tagit sig framåt”, framför allt av de informanter som kommit ifrån en mindre bemedlad bakgrund. Juan menar som nämnt ovan att han har en talang för att sälja och att ”allt det som har hänt honom” har gett honom en lätthet för att prata med folk. Han menar även att han har blivit uppfostrad till att alltid arbeta och svara för sig själv. När jag frågar honom om han ser någon skillnad mellan Sverige och Colombia när det gäller att skaffa sig en försörjning svarar han:

”Enligt mig är svenskarna bortskämda/.../ svenskarna tror inte att man kan göra något för sig själv. I Colombia tror de inte det heller, men eftersom det inte finns jobb och de är hungrar och ingen hjälper dem, så gör dem det. Och folk upptäcker att *rebusque* finns.”(Citat 8).

När jag undrar ifall han tror att *rebusque* är något typiskt colombianskt menar han dock att så inte är fallet:

“Nej, det finns överallt. *Rebusque* är ifrån de fattiga, för personer som inte kan jobba. När man söker ett alternativ så kallas de *rebusque*. Men det är faktiskt ett sätt att arbeta på. Jag tror också att alla [levde av] *rebusque* förr [...] och om det inte fanns jobb hittade de på det, de hittade på saker att sälja.”(Citat 9)

På samma sätt förklarar Carlos att han har jobbat långa dagar och jobbat under press sedan han var liten för att ens ha något att äta. Han menar att kulturen i Sverige är annorlunda för att här klagar folk ifall de behöver jobba tio timmar samma dag.

“Hela min historia från Colombia och att gå igenom allt som jag har gått igenom, och det här att jag fick mogna redan som liten har hjälpt mig här för att...på mitt jobb ser folk att jag jobbar mycket[...] I slutändan där du jobbar, det blir inte bara där du jobbar utan det är liksom något som ger dig ditt levnadsbröd, det ger ditt dagliga leverne, för att köpa din frukost. Det blir då inte bara var du jobbar utan till sist som ditt företag[...] Så jag tänker att min

historia från Colombia har hjälpt mig mycket för att gå ut och prata med folk och för att söka jobb med.”(Citat 10)

När jag frågar om ifall det är hans personlighet eller ifall det har att göra med var han är ifrån säger han att det är hans personlighet men att den har formats av hans historia: *“Alla de situationer som jag hade i mitt land och allt fick mig att röra mig emot det jag är idag.”*

Men när jag undrar ifall den attityden i förhållande till arbete som han talar om är något typiskt colombianskt menar han att han inte kan säga att colombianer är så, det är även något personligt: *” Jag säger det för att jag jobbade på många ställen där, alltså, jag hade arbetskamrater som... du behöver bara göra det här, och de hade inte initiativ för att göra andra saker.”* Carlos menar alltså att hans bakgrund i Colombia är det som har format honom men kontrasterar sig samtidigt emot inte lika flitiga colombianer.

Daniel förklarar att man ”aldrig får sluta leta” och att man måste ha attityd. *”Ir y hablar y buscar”*, gå och prata och leta. När jag frågar honom ifall han tror att det är något typiskt för musikbranschen svarar han däremot att det är colombianskt:

“Nej, jag tror att colombianen i sig är en person som tycker om att arbeta och som har attityd för att arbeta. Men det är inget generellt. Det vill säga, jo det är lite generellt att det finns folk med attityd. Vi tycker om det, vi är liksom aktiva, vi går och söker det vi vill ha. Och som inte låter sig slås ner lätt. Alltså, om dörren inte öppnades för dig direkt försöker du åtminstone igen och du kommer tillbaka och du försöker”.(Citat 11)

Daniel beskriver alltså den typiske colombianen som en som kan definieras som *rebuscador*, någon som jobbar på, är aktiv och som inte ger upp i första taget. När jag frågar var han tror att denna egenskap kommer ifrån tvekar han inte:

”Jag tror att det har mycket att göra med våldet som vi har haft, jag tror det har att göra med att det var en period i Colombia då du inte visste vad som skulle hända dagen därpå för det var så mycket mord och så mycket bilbomber och så, att kanske det gjorde att din attityd blev som att varje dag måste levas som om den vore den sista. Och att man inte får låta möjligheterna förgås”

” [...]Jag tror och jag har alltid tänkt så att det är våldet som har format oss på det sättet som att leva varje dag som om den vore den sista, lev, njut, för imorgon vet du inte vad som kommer att hända. För att du inte ska ångra dig över det du inte gjorde. Om du vill göra något, försök, för om du inte försöker kommer du aldrig veta om det var möjligt[...]

Gör det, hijueputa, om de säger nej så säger de nej men ingen kommer att dö för det.”(Citat 12)

César är inne på en liknande bana:

“Och jag tror att vår kultur dessutom, alltså, det finns många bra saker med den colombianska kulturen, med den colombianska arbetskulturen. Dom lär oss i alla fall, eller inte alltid, de lär oss inte men jag lärde mig att fullfölja saker. Att avsluta det jag börjar med, så där, man måste fullfölja, man måste fullfölja helt enkelt. Man måste vara flitig, man måste göra sakerna och ja. Alltid med hjärtat, man måste...Så jag tror att detta, som jag säger är det jag har med mig från den colombianska kulturen. Att jag är, alltså det vi kallar *rebuscador*. *El rebuscador* är någon som, jag är inte rädd för att skaffa jobb inom vad som helst och jag tycker inte det är jobbigt att göra vad som helst, så länge jag är upptagen och så länge jag har något att göra, eller hur? Det är lite motsägelsefullt mot det jag sade innan för även om colombianen verkar lite som en *rebuscador*, så gör de narr av de med lågstatusjobb.” (Citat 13)

[...]”Men oavsett vad så har colombianen alltid varit, alltså, vi är alltid typ:” man måste hitta pengar och man måste hitta hur man ska röra sig (framåt) och om du inte fick jobb där, gå dit där borta och fråga om de inte ger dig ett jobb, och gör det som krävs för att få tag på pengar.” Så, jag tror att detta är några av de positiva grejer som jag alltid har haft med mig, som jag har med mig från den colombianska kulturen. Och det här att: “Mannen, man måste göra det och göra det med hjärtat.”(Citat 14)

César vittnar alltså om en paradox han tycker sig se, där colombianen å ena sidan hyllar *rebusque*, och samtidigt vill distansera sig från lågstatusjobb. På samma sätt menar han att det finns en motsägelse mellan å ena sidan colombianen som en aktiv *rebuscador* och å andra sidan någon med låg arbetsmoral:

”’Från ord till handling finns ett långt avstånd.’ Det betyder att från det du säger till det du gör finns en lång väg att gå. Så, [som] *rebuscador* gillar colombianen att vara aktiv. Men colombianen är även väldigt lat och väldigt ineffektiv när det kommer till att jobba enligt mig. Jag tänker att många gånger har jag pratat med vänner och ja, jag analyserar hur man jobbar här i Sverige och hur man jobbar där i Colombia. Och folk i Colombia är verkligen ineffektiva. För folk

gillar att ställa sig upp, ta en kaffe, prata om gårdagens såpopera, prata om nyheterna, prata om det som hände dem i morse, och de gör ingenting. Så, det jag sa var att *rebuscadores* är, de gillar att leta efter pengar, hitta sätt att göra affärer på, och sådär och man måste göra jobbet och så där, *ta ta ta!*, men samtidigt är de lata när det gäller arbete.”(Citat 15)

Han berättar sedan om hur han har hört om att säljare på en arbetsplats fick fast lön och att det som hände var att säljarna gick hem: ”*I Colombia finns en stor kultur av att ”man slår folk i huvudet”. Vad betyder det? Att man utnyttjar situationen.*”

César ger som hypotetiskt exempel att man säljer godis för någon och märker att chefen inte har räknat paketen och att då tar några paket som man behåller vinsten för.

“Det vill säga att i Colombia finns det här mycket, att man utnyttjar situationerna...Så det är väldigt typiskt, för mig verkar det väldigt typiskt Colombia, att folk gör det mycket. För att sedan vi är små lär de oss att göra så, sedan vi är väldigt små lär de oss att utnyttja, alltså, vi utnyttjar andra. Så som jag sade, folk är *rebuscadora*, ja, folk vill göra affärer och “Kom igen, vi startar ett företag!” Och då när det är dags att jobba *jobba*, verkar det som att folk inte är sådana arbetare.”(Citat 16).

När jag frågar César var han tror att denna ”dubbla” arbetsmoral kommer ifrån svarar han att det dels beror ekonomiska systemet som finns där och att man sällan har en bra lön: minimilönen i Colombia motsvarar ca 2000 kr/månad. Framför allt menar han att det beror på korruptionen, att hela systemet i Colombia är korrupt. ”*Vi lär oss att bli korrupta när vi är små [...]och då menar jag inte den storskaliga korruptionen utan den ”dagliga korruptionen[...]Det är det de lär oss, de lär oss att man måste utnyttja situationerna, man måste passa på för det är så man överlever.*”

I narrativet om ”hur de har kommit dit de är idag” finns det alltså en tydlig tråd mellan förklaringarna informanterna ger och deras klassbakgrund. De som kommer ifrån en medelklassbakgrund har i de flesta fall hänvisat till att de skaffade sig en utbildning och på så vis etablerade sig på arbetsmarknaden, även om de till viss del har lyft betydelsen av kontakter och att vara aktiv.

De som har kommit från sämre ekonomiska förhållande har i högre grad hänvisat till sina egna förmågor och egenskaper som på olika sätt kan kopplas till begreppet *rebusque*. Vissa av dem ser denna egenskap som något typiskt colombianskt, medan andra kontrasterar sig själva mot andra, mindre arbetsdugliga colombianer. Bakgrunden i Colombia där man varit hänvisad till sin egen förmåga tjänar på så vis som förklaringsmodell till att man självständigt tagit sig dit man är idag.

7. Avslutande diskussion

Ungefär hälften av informanterna sade sig någon gång ha använt sig av *rebusque* som källa till försörjning, men det var bara en som sade sig ha gjort det även i Sverige. De informanter som hade använt sig av *rebusque* gjorde det inte bara för att skapa försörjning utan även för att nå andra mål, men det är en strategi som de flesta har övergett när de får andra alternativ. Det framstår alltså som att *rebusque* är starkt förknippat med ekonomiska förutsättningar. För Juan som fortsatte med *artesanian* i Sverige verkar det dock även vara en stor källa för identitet och självständighet.

Hur informanterna har framställt sig själva och hur de har lyckats ta sig framåt i ljuset av deras migration till Sverige kan i stor grad kopplas till deras bakgrund; utsatthet, klass och utbildningsnivå spelar onekligen roll. Det som däremot var återkommande i informanternas narrativ oavsett klass var framställandet av sig själva som aktiva, självständiga och framåtsträvande individer, vilket är egenskaper som känns igen från Mendozas definition av *el rebuscador* som en framåtsträvare; ”*el ser echao pa 'lante*” (se definition *rebusque* kap. 1).

Tendensen att självständigt sträva framåt användes även som en tillgång för att inte reduceras till ”*the immigrant other*” i Sverige, för vilken tidigare erfarenheter och yrkesstatus har mindre betydelse. Många av informanterna uppfattade att det fanns ett påbud om man skulle ta ”vilket jobb som helst” och att förbli aktiv, läsa vidare, ihärdigt knacka dörrar eller visa att man kan leva av *rebusque* även i Sverige blev då ett sätt att behålla sin värdighet och identitet. För Sara, som var den av dem som kan sägas ha gjort en nedåtgående klassresa, uttrycktes detta framåtsträvande i att hon alltid söker ”personlig utveckling” vilket kontrasterades mot ekonomisk framgång. Att vara aktiv och ”fixa saker själv” blir så dels ett sätt att ta sig framåt på den svenska arbetsmarknaden men även ett sätt att konstruera sig som en självständig individ.

För att kunna ta sig framåt har en stor del av informanterna även lyft betydelsen att ha kontakter eller skapa sig dem, och på så sätt blir det även av avgörande betydelse hur man uppfattas av majoritetssamhället. César lyfter att även om han är invandrare är han också

”latino” vilket han tror har en positiv innebörd (se citat 7). Han beskriver ”latinon” som någon som förvisso är invandrare men som ändå accepteras i egenskap av ”festkille”. Detta kan vara en förklaring till att Daniels framfusighet när han tar kontakt med människor i musikbranschen ändå bär frukt; hans ”osvenskhet” kan accepteras på grund av de positiva associationer som finns till honom som latinamerikansk ”*immigrant other*”. Det är, som César påpekar, inte säkert att någon med ett muslimskt-klingande namn hade fått samma resultat av sin framfusighet.

De som kommer ifrån en medelklassbakgrund har ofta lyft utbildning som det som fått dem att ”komma framåt” och deras självständighet har därmed uttryckts framför allt som en individuell egenskap då de själva har tagit beslutet att antingen stå på sig och läsa vidare eller valt att skola om sig.

De som inte har haft en lika stabil ekonomisk bakgrund har ofta lyft sin uppväxt som orsak till deras självständiga strävan framåt. Medan en del tolkade det som ett resultat av att de tidigt tvingades ta ansvar för sin försörjning så lyfter andra en slags ”colombianskhet” som *rebuscador*, som de ser som ett resultat av politiska och ekonomiska förhållanden, våldet och korruptionen i landet.

Informanternas narrativ om sig själva kan förstås som *livet som berättat*. Att de framställer sig som självständiga och driftiga individer kan förstås i en kontext där de alla kommer ifrån olika ekonomiska bakgrunder men där de delar erfarenheten av att tvingas återetablera sig. Genom att framhålla att de har ”fixat saker själva” skapar de alltså sig själva som självständiga individer oavsett hur nöjda de är med sin egen situation. Därmed undviker de samtidigt att uttrycka någon slags besvikelse över vilka möjligheter de har haft i Sverige.

Jag tror som nämnt ovan att detta säger något om den kontext informanterna kommer ifrån och den de befinner sig i. (se kap. 6, *El ser echao pa'lante, att vara framåtsträvande*). Även om de kommer ifrån olika klassbakgrunder är de alla ifrån ett land där man i hög grad är hänvisad till sin egen förmåga, men där det även tycks finnas ett ideal av att oavsett förutsättningar klara sig själv, att fortsätta framåt. Att ha denna inställning blir delvis en

tillgång i ett Sverige allt mer präglad av nyliberalism, men det blir också ett sätt att ha kvar sin värdighet när ens tidigare erfarenheter, yrkes- och klasstillhörighet inte ges samma betydelse.

Narrativet om självet måste även tolkas som något som skapas i intervjun med mig. När jag har frågat om hur de har gjort för att ordna försörjning, etablera sig eller på olika sätt ta sig framåt är det möjligt att de har framhållit sin egen agens i större utsträckning än ifall jag hade frågat om exempelvis rasismen på den svenska arbetsmarknaden. Då är det möjligt att de i större utsträckning hade resonerat om sig själva i termer av utsatthet eller besvikelse. På samma sätt kan det ha påverkat att de känt till att jag har gjort min studie på colombianer, eftersom det kan ha inneburit att de har reflekterat över sin egen historia just i egenskap av att vara från Colombia.

Det som här framförts måste självklart även ses som *livet som text*, eftersom det i slutändan bygger på mina tolkningar. Att min ingång har varit att undersöka vilken påverkan konceptet *rebusque* får för colombianer i Sverige kan exempelvis ha gjort att jag har varit särskilt uppmärksam på tendenser som kan hänföras till begreppet. Med det sagt har det ändå framstått en tydlig skillnad i vilken betydelse *rebusque* har haft för informanterna, vilken undantagslöst kan hänföras till klass.

Bibliografi

- Camacho, Alvaro Guizado, 2001. *Democracia, Exclusión Social y Construcción de lo Público en Colombia*. I Manuel Alcantara Saez och Juan Manuel Ibeas Miguel (eds.). Colombia Ante los Retos del siglo XXI: Desarrollo, Democracia y Paz. Salamanca, Universidad de Salamanca.
- Davies, Charlotte, 2008. *Reflexive Ethnography*, 2:a upplagan, New York, Routledge.
- Eastmond, Marita, 2007. *Stories as Lived Experience: Narratives in Forced Migration Research*. I Journal of Refugee Studies, Vol. 20, No 2. Oxford, Oxford University Press.
- Eastmond, Marita, 2011. *Egalitarian Ambitions, Constructions of Difference: the Paradoxes of Refugee integration in Sweden*, Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 37, New York, Routledge.
- Fonseca, Ana Belén, 2010. "It's not just about money"- *An Ethnography of Rebusque Performances and Life-Stories on Public Transportation Buses in Downtown Bogotá, Colombia*, Ottawa, Carleton University.
- Gill, Lesley, 2014. *Fragmented solidarity- Political Violence and Neoliberalism in Colombia*. I Blood and Fire: Toward a Global Anthropology of Labor, Kasmir, Sharryn & Carbonella, August.
- Gonzalez, Olga, 2008. *El rebusque, una estrategia de integración de los migrantes Colombianos en Francia*. I Revista Colombiana de Antropología, Vol. 44 (2), Bogotá, Instituto Colombiano de Antropología e Historia.
- Hernandez, Maria Padrón, 2012. *Beans and roses- Everyday Economies and Morality in Contemporary Havana, Cuba*. Göteborg, Göteborgs universitet.
- Jiménez, Alba Jakeline Ruano, 2013. *Labor insertion for the population displaced by the armed conflict at the Colombian- Ecuadorian border*. I Semestre Económico, vol. 16, Medellín, Universidad de Medellín.
- Mauss, Marcel, 2001. *The Gift*, 2:a upplagan, Rev ed. New York: Routledge.
- Meza, Andrés, 2003. *Trayectorias de los afrodescendientes en el comercio callejero de Bogotá*. Revista Colombiana de Antropología, Vol. 39, Bogotá, Instituto Colombiano de Antropología e Historia.

Offentliga dokument

ITUC Global Rights Index 2015

Internetkällor

URL 1: DANE, Nationella Administrativa Statistikdepartementet, http://www.dane.gov.co/files/investigaciones/boletines/ech/ech_informalidad/bol_ech_informalidad_dic15_feb16.pdf (2016-04-08).

URL 2: http://www.elcolombiano.com/historico/el_pais_del_rebusque-GGEC_123335, 2016-04-15

URL 3: http://caracol.com.co/radio/2008/08/21/nacional/1219325760_656225.html, 2016-04-15

URL 4: <http://criandoenelextranjero.com/7-caracteristicas-que-quiero-que-mis-hijos-aprendan-de-los-colombianos/>, 2016-04-15

URL 5: <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Colombia/>, 2016-04-20

URL 6: <https://www.amnesty.org/en/countries/americas/colombia/report-colombia/>, 2016-04-21

URL 7: <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Colombia/Fordjupning/>, 2016-04-20

URL 8: <http://www.globalis.se/Konflikter/Colombia>, 2016-04-21

URL 9: <http://www.amnestypress.se/fran-tidningsarkivet/reportage/25631/colombia-valdet-mot-fackligt-aktiva-fortsatter/>, 2016-04-21

URL 10: <http://www.uniontounion.org/colombia#den-fackliga-situationen>, 2016-04-21

URL 11: <https://www.landguiden.se/Lander/Sydamerika/Colombia/Arbetsmarknad>, 2016-04-21.

Appendix: längre originalcitat

1. "Si el rebusque es el rasgo que denomina a Colombia y si más de la mitad de su economía es informal, esta patria es una bienaventuranza, un potencial sin medida. Somos los fieros conquistadores de nosotros mismos."
2. "Un viejo adagio popular afirma que "ningún colombiano se muere de hambre". En efecto, si no tiene un trabajo estable, se "inventa" cualquier negocio, monta una tienda y se vuelve vendedor ambulante, entre otras muchas ideas."
3. "Imaginativos, creativos, recursivos, ingeniosos, emprendedores, los Colombianos no se varan. Ya sea vendiendo minutos, arreglando la puerta del carro con una cuerda, haciendo un desayuno con los sobrados del día anterior, soltándole el fondo a la falda o pantalón a medida que los niños van creciendo, dejando una llamada perdida, conociendo cada atajo y una lista infinita de recursos."
4. " primero por que trabajaba en los buses en ese tiempo y es mas facil cambiar una chocolatina por comida que comprar ...que harias tu si un dia se aserca un caminante por tu casa y te pide que le cambie un plato de comida por una chocolatina ? el paquete me salia por 4000 pesos y tenian en ese tiempo 50 chocolatinas y una comida valía 3500 pesos ...hasi que podia cambiar un chocolate o dos por una comida o tranporte ..el mimo sitema uso haora pero con artesanía y meda otro contacto con la jente un contacto de noblesa y umildad". (Originaltext från Facebook-konversation).
5. "la verdad lo e pensado y nose pero creo que es por que me gusta conoser y hablar con jente ...tambien tantas cosas que me an pasado me dan sierta tranquilidad para hablar con personas nuevas." (Originaltext från Facebook-konversation).
6. " Por eso hay que ser buena onda con todo. Fueron las razones de porque se me abrió espacio fue porque fui constante y tenía buena actitud positiva. Siempre he tenido esta fuerte."
7. "Aunque soy inmigrante soy latino, creo que esto de todas maneras tiene cierta cosita positiva. Si mi nombre hubiera sido Mohammed seria totalmente diferente. [...] Los latinos aquí de todas maneras gusta: Ay, el latino el que habla español y la salsa y el la fiesta, y mañana, mañana. Entonces yo creo que esto de todas maneras esto tiene un poquito de positivismo, igual te miran como que "bueno eres uno mas de nosotros". Soy inmigrante, pero bueno "ah, eres al latino, tu eres el de la fiesta, este el que le gusta a nosotros. Hubiera sido diferente, lo que te digo, si yo hubiera sido Mohammed no hubiera sido tan aceptado socialmente."
8. "Para mi los suecos están mal acostumbrados [...]los suecos no creen que se puede hacer algo por si solo. En Colombia tampoco lo creen, pero como no hay trabajo y tienen hambre y nadie le va a ayudar, lo hacen. Y la gente descubren que hay el rebusque."
9. "No, hay en todos lados. El rebusque es algo de los pobres, de las personas que no tienen forma de trabajar. Cuando se busca una alternativa se lo llama un rebusque. Pero realmente solo es una forma de trabajar. También creo que todas personas anteriormente se rebuscaban [...] y si no había trabajo lo inventaban, inventaban cosas para vender."

10. "Toda mi historia de Colombia y pasar por todas cosas que pasé y, y como esta madurez que me tocó desde pequeño me ayudó aquí como para...en mi trabajo la gente ve que yo trabajo mucho [...] Al final donde trabajas, no viene siendo solo donde trabajas sino es algo como que te da para vivir, te da para tu día a día para comprar tu desayuno. Todo, entonces, no viene siendo solo donde trabajas sino como tu empresa al final [...]Entonces me parece que mi historia de Colombia me ayudó mucho como para salir a hablar con la gente para buscar trabajo también."
11. " No, si pienso que el colombiano de por si es una persona que le gusta trabajar y que tiene como actitud para trabajar. Pero no es general. O sea si es un poco general si, si hay gente con actitud. Nos gusta, es como que somos activos, vamos y buscamos lo que queremos [knäpper med fingrarna]Y que no te dejas como derrotar fácil. O sea que si no se abrió la puerta de una al menos lo reintentas y vuelves y lo intentas.."
12. "Yo pienso que tiene mucho que ver con la violencia que hemos tenido, pienso que tiene que ver con que hubo una época en Colombia donde tu no sabías que pasaba mañana, porque habían tantas asesinatos y tantas cosas y carrobombas y esto, que de pronto eso hizo que tu actitud fuera como de que cada día hay que vivirlo como el último. Y que las oportunidades no hay que dejarlas ir [...]Yo pienso y siempre lo pensado así que es la violencia que nos ha forjado en este sentido como vivir cada día como si fuera el último, vívelo, gózalo, porque mañana no sabes que va a pasar. Para que no te arrepientas de lo que no hiciste. Si quieres hacer algo, inténtalo, porque si no lo intentas nunca vas a saber si era posible [...] Hazlo, hijueputa, si te dicen no te dicen no pero nadie se va a morir por eso."
13. Y creo que nuestra cultura además, o sea, hay muchas cosas buenas en la cultura colombiana, la cultura laboral colombiana. A nosotros nos enseñan de todas maneras, o no siempre, no nos enseñan pero yo aprendí ser muy cumplido con las cosas. A terminar lo que empiezo, esas cosas, hay que cumplir, hay que cumplir simplemente. Hay que ser juicioso, hay que hacer las cosas, y si? Siempre con el corazón y hay que... Entonces yo creo que esto, o sea estas son cosas que digo yo traigo de la cultura colombiana. Que yo soy, o sea lo que llamamos nosotros rebuscador. El rebuscador es que, no me da pena buscar trabajo en lo que sea y no me da cosa hacer lo que sea, siempre y cuando este ocupado, siempre y cuando tenga algo que hacer, si? Es un poco contradictorio a lo que te decía porque aunque el colombiano se hace ver como un poquito rebuscador, sin embargo le hace un poco de mofa a los empleos de bajo estatus.
14. Pero sin embargo, el colombiano siempre ha sido, o sea, a nosotros siempre como que no, "hay que buscar la plata y hay que buscar como moverse y si no le salió trabajo en este lado, vaya a otro lado a preguntar si no te den trabajo, y haga lo que sea para conseguir el dinero. Entonces, pues, yo creo que esto son unas de las cosas positivas que siempre he traído, lo que traje de la cultura colombiana. Y es eso que Hombre, hay que hacerlo y ponerle corazón a la vaina.
15. "Del dicho al hecho, hay mucho estrecho." Significa que de lo que dices a lo que haces, va a haber un largo camino. Entonces, rebuscador, al colombiano le gusta estar activo. Pero el colombiano también es MUY perezoso y para trabajar y muy inefectivo se me hace a mi. Yo me pongo a pensar, yo muchas veces he hablado con amigos y pues analizo, como se trabaja aquí en Suecia y como se trabaja allá en Colombia. Y la gente en Colombia es realmente inefectiva. Porque a la gente le

gusta pararse, a tomar el cafecito, a hablar de la novela de ayer, a hablar de el noticiero, hablar de lo que les paso esta mañana, y no hacen nada. Entonces, lo que decía o sea, rebuscadores, si son, les gusta buscar la plata, buscar la manera de hacer negocios, y esto y hay que hacer el trabajo, y esto, ta ta, pero al mismo tiempo son perezositos para hacer el trabajo.

16. "O sea en Colombia existe mucho esto, de aprovecharse de las situaciones...Entonces, es muy típico, a mi me parece que es muy típico de Colombia, la gente hace mucho esto. Porque a nosotros desde chiquitos nos enseñan a hacer así, desde muy pequeñitos nos enseñan a hacer aprovechar, o sea, aprovechamos de los otros. " Entonces lo que te decía, la gente es rebuscadora, si, la gente quiere estar haciendo negocios y "Ya, vamos a montar esta empresa!" Y entonces a la hora de trabajar, trabajar, me parece que la gente no es tan trabajadora.